

L'ALTAR MAJOR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA I LES SEVES LIPSANOTEQUES

ÀNGEL FÀBREGA I GRAU *

I.

ESTUDI HISTÒRIC

CONSAGRACIONS SUCCESSIVES D'AQUEST ALTAR EN ELS ANYS
1058, 1338, 1599, (1920), 1932, (1939), 1944 i 1972

Antecedents: des de la cristianització de Barcelona fins a mitjan segle XI

Res no sabem de com devia haver estat l'altar major de la seu paleocristiana de Barcelona: ni de l'època romano-cristiana, ni dels anys de la crisi arriana dels segles V i VI, ni de l'època posterior a la conversió de la comunitat arriana del poble visigot a la fe catòlica l'any 589.

Aquella catedral (o una altra pre-romànica), greument malmesa l'any 985 durant l'ocupació sarraïna d'Almansur, es mantingué en peu fins al 1046, any en què el bisbe Guislabert emprengué la construcció d'una nova catedral amb la protecció del comte de Barcelona Ramon Berenguer I, i des del 1054, de la seva muller Almodis. Aquesta catedral fou consagrada el 18 de novembre de 1058 per l'arquebisbe Guifred, metropolità de Narbona, i va durar fins a la darrera del segle XII.¹

En construir aquesta nova basílica, bastida sobre l'anterior però amb l'eix longitudinal tirant cap al sud-est, aprofitaren molts elements de la seu vella (quan aquesta fou abandonada i enderrocada a mitjan segle XI), que després

* Canonge Arxiver emèrit de Barcelona. Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Els textos que es refereixen a les consagracions dels anys 1058, 1338 i, en part, la del 1599, han estat publicats a les p. 127-132 de la *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte* (Barcelona, MNAC, vol. I, 1998) amb el títol «Les lipsanoteques i les consagracions succesives de l'altar major de la Seu de Barcelona». Ací l'autor recomença de bell nou, completa la consagració del 1599 i hi afegeix les consagracions dels anys (1920), 1932, (1939), 1944 i 1972 amb un copió «Apèndix figuratiu» que forma la segona part d'aquest article.

1. *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, VI («Barcelona»), cols. 691-692. – Cf. Àngel FÀBREGA I GRAU, *La vida quotidiana a la catedral de Barcelona en declinar el renaixement: 1580*, Barcelona, 1978, p. 47.

trobarem com a material enriquidor principalment de portalades i paviments de les catedrals barcelonines posteriors.

Entre aquests elements nobles aprofitats, sembla que cal comptar-hi dos grans capitells d'ordre corinti molt desenvolupat, d'origen i època incerts,² que de la seva funció primigènia, probablement la de sostenir un arc (potser l'arc triomfal) de la seu paleocristiana, passaren a formar part del nou plantejament i distribució dels elements més importants de la catedral romànica, entre els quals cal comptar-hi l'altar major de la seu.

L'Altar de la catedral romànica: any 1058

Si no sabéssim que les normes litúrgiques estableixen que a la «Dedicació d'una església» hi correspon sempre la dedicació o consagració del seu altar principal, hom creuria, llegint l'acta de la dedicació de la catedral de Barcelona del 1058, que, d'altar, no n'hi havia; tot i que l'acta és molt llarga i minuciosa, ni se'n parla de l'altar.³ Però, pel que hem dit, ningú pot sostenir que en aquesta data fos consagrada una basílica totalment nova que no tingués el seu altar principal i que aquest no fos «consagrat». Ara bé: com era aquest altar?

Donat que l'any 1058, l'arquebisbe Guifred de Narbona, acompanyat del bisbe Guislabert de Barcelona i de sis altres bisbes de la província narbonesa, consagrà una catedral «nova» a la ciutat comtal, és versemblant que el bisbe i el capítol barcelonins volguessin bastir-hi un altar major «nou», tota vegada que l'altar «vell», el de la seu paleocristiana, no devia reunir les condicions que ara creien convenients.

Primer de tot, seguint el costum del temps,⁴ sota el lloc que havia de ser el presbiteri, hi excavaren un espai per fer-hi una cripta que volien dedicar a

2. Aquests «capitells», de gran volum, que actualment fan de suport a l'altar major de la Seu de Barcelona, amb la base avui una mica escurçada (de 25 a 30 cm) respecte al que eren originàriament, presenten una decoració vegetal: volen ser uns calzes florals esbadellats dels quals en surten quatre parells de pistils que s'alternen amb unes ramificacions més elevades que sostenen en els angles superiors sengles florons rosacis capiculats. Cada un dels dos capitells és coronat amb un àbac quadrat, de costats concaus amb sengles petxines al centre de cada cavitat lateral. Amiden 0'58 m d'alçària i són de planta rodona en la base (0'55 m de diàmetre), i de forma gairebé quadrada en el perfil superior (0'72 m a cada costat). Són d'un estil poc definit. Mn. Josep Mas, per donar-ne alguna explicació, deia que eren «visigòtics» i Braun (cf. cit. n. 4, I, p. 130) els classificà com a «corintis». Altres autors, als qui jo m'adhereixo, els atribueixen a les darreries del segle VI i diuen que foren esculpits en un taller del sud de les Gàl·lies, d'on foren importats. Cf. Joan BASSEGODA NONELL, *La Catedral de Barcelona: su restauración 1968-1972*, p. 88 i 97.

3. S. PUIG I PUIG, *Episcopologio de la sede Barcinonense*. Barcelona, Biblioteca Balmes, 1929, p. 110. Text original del document a l'apèndix XLVII, p. 388-391; traducció del text, p. 111-114. *Catalunya romànica*, vol. XX «El Barcelonès...» (Barcelona, 1992) p. 158-159 (text llatí i català).

4. Cf. J. BRAUN, *Der christliche Altar in seiner geschichtlichen Entwicklung*. München, 1924, 2 vols., passim; és una obra exhaustiva i imprescindible per conèixer la història de «l'altar». Cf. M. RIGGHETTI, *Storia liturgica*. Milano, 1945, p. 388-399. *Dictionnaire d'Archéologie chré-*

santa Maria i on havien decidit col·locar —elevat i en el centre d'aquella capella subterrània, darrera l'altar— el sepulcre antic (s. IX) que contenia les relíquies de santa Eulàlia per ser-hi venerades.⁵ Sobre la cripta quedà el lloc disposat per fer-hi el presbiteri, enmig del qual, i perpendicularment sobre el sepulcre de la Santa, hi bastiren l'altar que havia de presidir tota la seu. Tot el paviment fou enllosat amb marbres d'origen italià procedents de construccions romanes abandonades durant els segles IV i V.

Sembla ser que fou llavors quan pensaren aprofitar aquells dos grans capitells, suara esmentats i descrits, per col·locar-hi al seu damunt la mesa del nou altar. Hi ha raons per creure que ja llavors els capitells dels que parlem, van ser-hi sistematitzats de la mateixa manera que hi foren recol·locats més endavant, en la dedicació de l'any 1338: al bell mig de la plataforma del presbiteri, probablement sobre un graó, hi fou col·locat, semienterrat cap per avall, un d'aquells dos grans capitells (probablement el que ara ocupa el costat que abans se'n deia «de l'evangelí»). En el pla d'aquest capitell que quedava a la vista hi obriren una cavitat quadrada (13/14 cm a cada costat x 7/8 cm de fondària) per col·locar-hi, com establia i estableix el ritual de la consagració d'un altar, una lipsanoteca o capsa de relíquies. Aquesta lipsanoteca era feta amb fusta de noguera, tenia forma cilíndrica tornejada a mà i es tancava amb una tapadora lleugerament apuntada, feta de la mateixa fusta, i amidava 0'052 m de diàmetre x 0'050 m d'alçada (mides exteriors).⁶

En aquesta lipsanoteca hi foren col·locades, convenientment embolicades amb una tela vermella, les relíquies: «del Pessebre del Senyor, del sant Sepulcre i de la Creu del Senyor, dels Vestits de la Mare de Déu, de la Sang de sant Joan Baptista, de la "Massa" dels sants Màrtirs de Saragossa, i dels sants Salambert i Ugbert, de sant Pancràs, dels ossos de santa Coloma i de sant Sever, bisbe de Barcelona», les mateixes que serviren per a la consagració de

tienne et de Liturgie, I («Autel»), cols. 3167-3169; III («Confessio»), cols. 2503-2508. *Enciclopedia Cattolica* (Città Vaticano) I («Altare»), cols. 920-922; IV («Cripta»), cols. 877-880.

La «recerca» de les despulles de santa Eulàlia, la seva «troballa» i el seu «trasllat» de fora la muralla a dins dels murs fortificats de la ciutat de Barcelona i la seva «instal·lació» en la seu paleocristiana (a. 1877) i més tard en una cripta cimiterial sota l'altar major de la seu romànica (a. 1058), tot això ha de ser considerat i estudiat a la llum d'altres fenòmens històrics semblants ocorreguts arreu d'Europa durant tota l'alta edat mitjana.

5. L'existència d'aquesta cripta romànica dedicada a santa Maria i a santa Eulàlia, que hostatjava les relíquies de la santa màrtir en un sepulcre elevat darrera el seu altar, es demostra en l'acta del trasllat provisional d'aquestes relíquies feta pel bisbe fra Ferrer d'Abella el dia 29 d'agost de 1337 des d'aquella cripta romànica a la «tresoreria o sagristia, a l'esquerra de la catedral» per facilitar la construcció de la cripta gòtica. Arxiu de la Catedral de Barcelona [= A.C.B.], Perg. 3-4-2; cf. S. PUIG I PUIG, *cit. supra*, n. 3, a les p. 473-474.
6. *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, XIV («Reliques et reliquaires»), cols. 2294-2359.
7. En efecte, a l'acta de «consagració de l'altar» feta el 1338 cisellada sobre una llosa de marbre, s'hi llegeixen totes aquestes relíquies ara mencionades i s'hi diu «que fuerunt positae [eae] que repertae fuerunt in dirucone eiusdem altaris [el consagrat l'any 1058] que sequuntur» [i segueix l'enumeració de les relíquies que ara hem anunciat]. Cf. *cit.*, n. 16. És molt

l'any 1338, com després serà dit.⁷ Col·locades allí les relíquies, tot fou clos amb l'altre gran capitell (el que ara és a la banda de l'epístola), però cap per amunt, formant així una mena de pilar central destinat a aguantar la mesa de l'altar; a banda i banda del pilar sembla que hi aixecaren uns envanets per sostenir millor aquesta mesa. La mesa o ara d'aquest altar era feta amb dues peces de marbre del país i amidava 2'20 m de llargada x 1'50 m d'amplada.⁸

Tot això, com és molt natural, fou preparat uns dies abans de la festa de la dedicació de la nova basílica i del nou altar major que es realitzà amb una singularíssima solemnitat el dia 18 de novembre de 1058.

No cal dir que en aquest altar no hi devia haver ni retaule ni antependis; només que, tal com ho establien les normes litúrgiques, tot el que era considerat «altar» (la mesa i els seus suports) era recobert amb llenços encerats i diverses tovalles de lli, que si d'una banda protegien la «sacralitat» de tot l'altar, d'una altra banda impedièn tota mena de «profanació».

Així restà aquest altar fins a la nova dedicació o consagració que calgué fer l'any 1338.

L'altar de la catedral gòtica: consagració de l'any 1338

Com tothom admet, i d'acord amb el que diuen les dues làpides que flanquegen el portal de Sant Iu, la Seu gòtica de Barcelona fou començada el dia 1 de maig, dijous, de l'any 1298, durant l'episcopat barceloní del franciscà Bernat Peregrí, el pontificat romà de Bonifaci VIII i el regnat de Jaume II, el Just.

«Per arreglar la planta general, fer los fonaments, pujar los contraforts de l'absis, capelles immediates y cripta de Santa Eulàlia s'esmersaren una sèrie d'anys».⁹

possible que cap d'aquestes relíquies procedís de l'altar de la seu paleocristiana. La major part d'elles són de procedència oriental, arribades a Barcelona en ocasió de les croades; la de sant Pancràs (Roma, s. IV), les dels sants Màrtirs de Saragossa (s. IV), les dels sants Ugbertus [Ubertus] i Salambertus [Lambertus] (Maastricht, s. VIII), i la de santa Coloma (Sens, s. IV o Còrdova, s. IX) devien haver arribat per mans d'algun pelegrí. La relíquia de sant Sever, bisbe màrtir de Barcelona, representa un dels primers estadis coneguts de la història del culte a aquest sant. Cf. J. BRAUN, *cit. supra*, n. 4, I, p. 608-623, i II, p. 546-572.

8. Tots aquests detalls, i molts d'altres que referirem en el moment de descriure els altars posteriors de la seu de Barcelona, són trets o els deduïm objectivament de les notes periòdiques publicades per Mn. Josep Mas i Domènech (arxiver de la seu de Barcelona de l'any 1900 fins al 1942), al diari de Barcelona, *El Correo Catalán*, els dies 5, 14 i 28 de novembre de 1920 i 29 de desembre de 1921. Mn. Mas ho examinà tot minuciosament i ho descriví amb singular perícia. Però ací només el citarem expressament quan creurem que la notícia s'ho valgui.
9. F. CARRERAS CANDI, «Les obres de la catedral de Barcelona: 1298-1445», a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XIII (1913), p. 22.

Sobre la situació o emplaçament de la seu romànica de Barcelona hi ha hagut molta discussió entre els erudits, sovint no exempta d'il·lusions i fantasies que mai no han estat provades.

Amb tot, sabem que sis dies després d'haver-se iniciat les obres de la seu gòtica, el dia 7 de maig de 1298, el bisbe Bernat Peregrí disposà en una Constitució que les rendes dels beneficis vacants durant un any a la seu i a la diòcesi fossin aplicades a la fàbrica de la seu nova, i parla d'extendre, ampliar, augmentar la capacitat de la catedral, que era insuficient per al nombre de fidels que hi acudien i pel nombre creixent de clergues que hi tenien el seu benefici.¹⁰

Per això sembla que, avui per avui, cal admetre, almenys com a versemblants i probables, els estudis del Dr. Martí Vergés i Trias i Teresa Vinyoles Vidal (1978-1992). Segons aquests autors, la seu gòtica fou bastida al voltant i sobre la seu romànica com a una ampliació de la mateixa, i, com ja se sabia, fou començada d'obrar per la seva capçalera, allà on ja des de l'any 1058 hi havia l'altar major, i a sota, la cripta romànica de santa Maria i santa Eulàlia.¹¹ En aquest estudi es confirma que, quan ja havien alçat els murs i els contraforts de la capçalera de la nova seu, i closes ja les crugies amb les seves respectives claus de volta que ostenten l'escut del bisbe Ponç de Gualba (1303-1334), encara no s'havia decidit res de com s'obriria el nou presbiteri i la nova cripta de santa Eulàlia.

El moment i el projecte de restaurar l'espai arquitectònic del presbiteri de la seu, sembla que fou confiat al «mestre major» o arquitecte, de probable ascendència rossellonesa o llenguadociana, Jaume Fabre, que el bisbe Ponç de Gualba, antic sacristà de la Ciutat de Palma, havia fet venir de Mallorca a Barcelona i l'havia contractat (24 de juny de 1317) per tal que dirigís les obres de la seu nova.¹² I sabem que Fabre seguia actuant de mestre major de l'obra de la seu barcelonina l'any 1339, un any després d'haver estat consagrat l'altar major.¹³ Això vol dir que tota la capçalera de la seu de Barcelona, és a dir, el presbiteri i la cripta de santa Eulàlia, ha de ser atribuïda exclusivament al mestre Jaume Fabre. L'obra, doncs, que amb l'acord del bisbe i del Capítol inicià Fabre quan decidí la remodelació del presbiteri de la seu, consistí en el desmantellament de la cripta romànica, substituint-hi les columnes i les petites

10. A.C.B., Perg. 3-4-41; cf. S. PUIG i PUIG, *cit. supra*, n. 3, p. 457.

11. M. VERGÉS i TRIAS i T.M. VINYOLES i VIDAL, «La seu romànica de Barcelona», a *Catalunya romànica*, XX: «El Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme», Barcelona, 1992, p. 157-188.

12. A.C.B., Perg. 3-1-1; cf. S. PUIG i PUIG, *cit. supra*, n. 3, p. 462-464. BASSEGODA NONELL, *cit. supra*, n. 2, p. 110.

13. Jaume Fabre figura com a «magister operis Fabricae Sedis [Barcinonen.]» entre les persones que intervingueren en el Trasllat solemne i instal·lació de les relíquies de santa Eulàlia a l'esplèndid sarcòfag de la nova cripta dedicada a la Santa, el dia 10 de juliol de 1339. Cf. R. PONSICH Y CAMPS, *Vida, martirios y grandezas de santa Eulalia...*, Madrid, 1770, p. 470. Cf. BASSEGODA NONELL, *cit. supra*, n. 2, p. 120-121.

voltes que hi devia haver, segons el costum del temps,¹⁴ per una gran volta d'una única tramada, destinada, demés de ser el paviment del nou presbiteri, a fer d'estrep de les deu pilastres interiors de la capçalera de la nova seu ja alçades fins a la volta superior.

Això permeté a Fabre d'ampliar l'espai de la que seria la cripta gòtica, subsumint el lloc que ocupaven les parets de fonamentació de la cripta romànica i guanyant ben bé un parell de metres a tot el voltant.

En aixecar el paviment del presbiteri de la seu romànica, per bastir-hi la nova cripta, hagueren de desmuntar l'altar major que hi havia a sobre, i això féu que l'Altar quedés *exsacrat*, o sigui inutilitzat per a qualsevol celebració litúrgica ulterior. Calia, doncs, que quan l'Altar fos reconstruït sobre la nova cripta, es procedís a una nova dedicació o consagració de l'altar major.

La volta nova de la cripta restaurada, que en la part superior és el paviment del presbiteri, fou començada entorn de l'any 1337; tanmateix, en la clau de la volta petita annexa a la gran arcada d'accés a la cripta, hi campeja l'escut del bisbe fra Ferrer d'Abella, dominic, que inicià el seu pontificat l'any 1334, el que vol dir que la volta de la cripta fou closa durant els primers anys d'aquest pontificat barceloní (1334-1344).

Ja abans de començar les obres de la cripta gòtica, el bisbe Ponç de Gualba volia encarregar a un taller de Pisa la llosa o ara de marbre del nou altar major de la seu que preveia necessària; per això havia demanat als Consellers i Prohoms de Barcelona un ajut de cent deu florins d'or. Aquests, l'any 1327, li escriviren manifestant-li que estaven disposats a enviar-li aquella quantitat, però, abans de fer-ho, creïen que havien d'aconsellar-li que no calia anar a Pisa per cercar el marbre del nou altar, «ja que ací tenim un mestre de Pisa que està tallant el sepulcre de santa Eulàlia, i podem disposar d'una pedra convenient de jaspi de Montjuïc, o bé podem fer portar des de Girona un bloc de marbre per fer aquell altar».¹⁵

Però el bisbe Ponç de Gualba morí el dia 17 de juliol del 1334 sense que, pel que sembla, pogués veure realitzat el seu somni d'instal·lar una ara nova o mesa a l'altar major de la seva seu que, probablement, ja havia confiat al mestre pisà autor del sepulcre de santa Eulàlia.

El nou bisbe de Barcelona, fra Ferrer d'Abella, dominic (1334-1344), continuà les obres iniciades pel seu antecessor fins a enllestir l'obra de la cripta de santa Eulàlia i del nou presbiteri de la catedral; i així, el dia 18 de febrer de 1338, closa la volta de la cripta i instal·lat ja l'altar major al presbiteri de la seu perpendicularment sobre el sepulcre de la Santa, es procedí a la consagració d'aquest altar major. Però l'ara d'aquest altar no era pas nova: tornava a ser la mateixa del 1058.

14. Vegeu la mateixa bibliografia citada a la nota n. 4.

15. Arxiu Històric de Barcelona, *Deliberacions del Consell Barceloní, 1326-1327*, f. 58. Cf. F. CARRE-RAS CANDI, *cit. supra*, n. 8, p. 29.

De les poques notícies que tenim sobre com devia ser aquest altar consagrat l'any 1338, sembla que se'n pot deduir que en aquest moment hi foren sistematitzats altra vegada i de la mateixa manera els dos grans capitells que hi havia hagut al presbiteri de la catedral romànica, només que ara s'hi introduí alguna modificació: el gran pilastre, format pels dos grans capitells, havia estat alçat sobre una plataforma central, circuïda, en la part davantera i les dues laterals, per tres graons d'uns 25 cm d'alçària cadascun. Això féu, d'una banda, que el capitell inferior quedés semienterrat, i, d'una altra, que calgués suplementar el capitell superior per a què l'altar no perdés l'alçària que necessitava. Tot això fou fet, és clar, poc temps abans de la diada de la «dedicació» d'aquell altar, el dia 18 de febrer de 1338.¹⁶

Aquesta mesa, pel que sembla, seguia essent la mateixa de l'altar de la seu romànica (2'20 x 1'50 m) només que ara per a donar-li més vistositat i acomodar-lo a la major amplada de la nau central de la nova seu, l'allargaren pel costat de l'evangelí afegint-li una altra peça de marbre (de la mateixa amplada que la resta de l'altar), que amidava «dos pams i mig» (0'50 m) de llargada; així, des d'ara l'altar major mesurava «onze pams, més o menys» de llargada per «set pams i mig» d'amplada, això és, uns 2'70 m x 1'50 m.¹⁷

Al paviment de lloses de marbre que hi havia davant l'Altar, i precisament al peu mateix del pilar central, hi fou encastada una lloseta de marbre de 0'45 x 0'38 m, i d'uns 0'07 cm de gruixària, en la que, amb lletra majúscula gòtica inscrita en una caixa de 22 mm, hi diu:

XII KALENDAS MARCII, A.D. M. CCC. XXX. [VII]¹⁸ / FUIT REHEDIFICATUM HOC ALTARE IN / HONOREM SANCTE CRUCIS. ET PER VENERABILEM / DOMINUM FRATREM F [ERRARIU] M, DEI GRACIA EIUSDEM EPISCOPUM, PRE / SENTIBUS PRELATIS, CANONICIS, BENEFICIATIS / ET ALIIS QUAMPLURIMIS CIVIBUS, CLERICIS ET LAY / CIS, FUERUNT POSITE QUE REPERTE FUERUNT IN / DIRUCIONE EIUSDEM PRIMI ALTARIS RELIQUIE, QUE / SEQUUNTUR, VIDELICET : DE PRESEPTO DOMINI, DE SANCTO SEPULCRO, / ET DE LIGNO DOMINI, DE VESTIBUS BEATE MARIE, / DE SANGUINE BEATI IOHANNIS BAPTISTE, ET MAS / SE SANCTORUM MARTIRUM CESARAUGUS-

16. Cf. J. BRAUN, *cit. supra*, n. 4, I, p. 129-130 i làmina 10 (fotografia del «pilar» fet amb els dos grans capitells). La cronologia d'aquest fet ací atribuït al 1337 segons el còmput florentí que començava l'any amb el dia 25 de març, per reducció al còmput modern de datació fa que correspongui al 1338, que comença l'any amb el dia 1 de gener.

17. J. MAS, *La Visita pastoral a la seu de Barcelona, en 1578*. Barcelona [«Estudis Universitaris Catalans» 1928-1933], 1934, p. 3.

18. En un dels trasllats d'aquesta lloseta, que l'autor del present estudi féu els anys 1969-1970, s'escrostonà l'angle superior dret del marbre on hi ha la data. Malgrat la cura que se'n tingué, la petita peça després s'extravià. Jo ací dono testimoni de què les xifres romanes caigudes eren veritablement i sense cap dubte un «VII» i no cap altre. Vegeu, però, la nota n. 116 (A.F.G.).

Mn. Josep Mas, testimoni presencial de les obres de reconstrucció de l'altar major l'any 1920 i de la descoberta d'aquesta làpida, que ve a ser com l'Acta de consagració d'aquest altar, diu que s'hi localitzà allà a prop, a la banda de l'epístola, una minúscula «piscina» on tiraven l'aigua usada en el moment del «lavabo» de la missa, i un petit fragment d'una altra làpida que en l'extrem inferior de la mateixa s'hi podia llegir: «T. MARIVS . NI...».²⁰

Cal, doncs, recollir que, segons aquella làpida que commemora la consagració de l'altar major feta el dia 18 de febrer de 1338, en fer-ho, hi foren recol·locades les mateixes relíquies que hi varen trobar i que hi havien estat dipositades en la dedicació de la catedral i de l'altar major de la seu romànica, el dia 18 de novembre de 1058, celebrada per l'arquebisbe Guifred, metropolità de Narbona, sota el pontificat del bisbe barceloní Guislabert.²¹

Tal com hem descrit l'altar més amunt, així mateix el trobà i el descriví el bisbe Francesc Climent Sopera en la visita pastoral que efectuà a la seva seu el dia 13 de març de 1421, si bé s'hi deia que ara la mesa descansava sobre el gran pilar central i que aquest tenia tres columnes a cada costat, columnes que haurien vingut a substituir els dos envanets que hi varen posar en els anys 1058 i 1338.²²

L'any 1430 fou col·locat davant d'aquest altar un frontal de marbre que el Patriarca de Jerusalem i administrador apostòlic del bisbat de Barcelona, Francesc Climent Sopera, havia encarregat al mestre «esmaginayre» Llorenç Raixach i n'havia fet ofrena a la seva catedral.²³ Aquesta gran llosa davantera, de marbre blanc, que amida 2'50 x 1'15 x 0'19 m, té esculpides les «insígnies» de la Passió del Senyor i els escuts del Patriarca i del Capítol barceloní, un a cada costat.

Nota històrica important: sobre aquest altar fou jurada solemnement l'anomenada «Pau de Barcelona», el dia 29 de juny, festa dels sants Pere i Pau, de l'any 1529, pel propi emperador Carles V i el delegat del papa Climent VII (greument malalt a Roma). Aquest tractat propicià la pau «entre els prínceps cristians» i uní aquests per a la defensa de la fe catòlica i per a la resistència comuna davant l'invasor turc.

19. Aquesta làpida avui es conserva a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

20. Cf. J. MAS, *El Correo Catalán*, 14 de novembre de 1920.

21. Cf., *cit. supra*, n. 6 i tot el text d'aquest estudi que li correspon.

22. Arxiu Diocesà de Barcelona, *Visites pastorals: XII: Visita del bisbe F. Climent Sopera*, feta el dia 13 de març de 1421. Així mateix ho trobà el bisbe Joan Dimas Loris, segons és descrit en l'acta de la visita pastoral que aquest prelat féu a la seva seu el 20 d'abril de 1578: A.C.B., *Visites pastorals*: 1578, f. 1v-2r.

23. A.C.B., *Llibres de l'obra: 1429-1431*, f. 73 i ss. Cf. F. CARRERAS CANDI, *cit. supra*, n. 8, p. 136; J. MAS I DOMÈNECH, *Taula dels altars i capelles de la seu de Barcelona*. Barcelona, 1906, p. 30.

I així quedà l'altar major de la catedral de Barcelona, sense que consti que fos tornada a remoure l'ara d'aquest altar fins al 1596-1599, en temps del bisbe Joan Dimas Loris.

Nova consagració de l'altar: any 1599

El bisbe Joan Dimas Loris, traslladat de la Seu d'Urgell a la diòcesi de Barcelona, ocupà aquesta darrera seu des del dia 4 de juliol de 1576 fins a la data de la seva mort, el 8 d'agost de 1598.²⁴ Durant els vint-i-dos anys del seu pontificat a Barcelona treballà infatigablement per implantar-hi i actuar-hi la reforma general de l'Església, establerta pel concili de Trento, clausurat feia pocs anys. Promogué amb energia la reforma litúrgica a tota la diòcesi, però d'una manera particular a la seva catedral. Expressió d'aquest programa de reforma que acaronava, d'acord amb el Capítol, era l'endrecament de tota la seu, començant per la neteja de les seves parets, voltes i capelles, i que havia de culminar amb el trasllat de tot el cadirat del cor al presbiteri per tal que l'Ofici diví fos resat més a prop de l'altar.²⁵

L'obra de neteja de tot l'interior i de restauració de tota la seu, finançada pel propi bisbe Loris, encara que havia de ser començada el 29 de juliol de 1593, de fet no fou iniciada fins el 9 d'agost següent. Aquesta gran empresa fou simultanejada amb la reestructuració de tot l'àmbit del presbiteri; i, com és natural, tot aquest gran programa d'obres tocava de prop el retaule-tabernacle i la mesa de l'altar major.

El retaule-tabernacle i l'altar foren desmuntats i tornats a muntar «set pams més alt» del que eren, després d'haver-hi fet diverses reformes estructurals. La remoció de la mesa de l'altar féu que aquest tornés a quedar *exsacrat* «per fer-se alsat y desfet quant lo quondam bisbe Joan Dimas Lloris renovà lo tabernacle de dit altar, y per desfer-se, avie perdut la consecració».²⁶

La nova consagració era prevista per un proper immediat. Gairebé tot era a punt. Malauradament, el dia 8 d'agost de 1598 morí de manera sobtada el bisbe Loris, el qual així no pogué veure acabada aquella gran empresa que amb tant d'entusiasme i tants afanys havia començat cinc anys enrera. Tanmateix, el Capítol decidí, *sede vacante*, de portar a cap les obres del nou altar major al més aviat possible; però les obres encara van durar un any. Els capitulars delien ja per tornar a celebrar l'Ofici i la missa conventual al cor i al nou altar, que des del 1593, per culpa de les obres, havien hagut d'abandonar per celebrar-los a l'Aula Capitular (actualment capella del Sagrament).²⁷

24. C. EUBEL, *Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi.*, III, Munster, 1923, p. 123.

25. A.C.B., *Resoluciones capitulares: dietari dels negocis del Capítol: 1575-1581f.* 46r.

26. A.C.B., *Exemplars*, I: [1357-1647] «1578», f. 113r.

27. A.C.B., *cit. supra*, n. 23.

Per això el Capítol acudí al bisbe de Pozzuoli, ciutat propera a Nàpols, Mons. Lleonard Vayrus, que havia arribat a Barcelona i hi sojornava esperant la nau que el retornaria a casa, demanant-li que es dignés a consagrar l'altar major de la seu barcelonina. El bisbe hi accedí gustosament, i consagrà l'Altar en una solemníssima i treballosa cerimònia, el diumenge 5 de setembre de 1599.

Així com en començar la preparació de les obres de restauració de la seu i de l'altar (29 de juliol de 1593) el Capítol féu traslladar solemnement el Santíssim Sagrament des del sagrari que hi havia al retaule-tabernacle i les relíquies de sant Sever i de santa Madrona que també hi eren guardades, a la cripta de santa Eulàlia,²⁸ així mateix, en desmuntar l'altar, el Capítol es basquejà de recollir l'antiga lipsanoteca de fusta amb les relíquies que hi havia en el «sepulcre» obert l'any 1338 al mig dels dos grans capitells que sostenien l'altar a tall de pilastra central, com ja s'ha explicat més amunt.

L'any 1599, el Capítol havia preparat per a la cerimònia de col·locar les relíquies al sepulcre de l'altar a l'hora de la seva consagració, una nova lipsanoteca més noble i més gran que l'anterior. Aquesta lipsanoteca era feta amb planxa de plom, de forma cúbica i tenia la seva corresponent tapadora feta amb el mateix material. Era molt més gran que l'anterior perquè hi volien posar moltes més relíquies de les que hi havien dipositat en les consagracions dels anys 1058 i 1338. Aquesta lipsanoteca amidava 0'11 x 0'11 m de llargada i d'amplada i 0'07 m d'alçada.

Si a l'altar anterior, consagrat per primera vegada l'any 1058 i per segona vegada l'any 1338, hi havia dipositat en aquella petita lipsanoteca de fusta (s. XI) les relíquies «el Pessebre del Senyor, del Sant Sepulcre, de la Creu del Senyor, dels vestits de la Mare de Déu, de la sang de sant Joan Baptista, de les "santes masses" dels màrtirs de Saragossa, dels sants Ubert i Salambert, de sant Pancràs, dels ossos de santa Coloma i de sant Sever, bisbe de Barcelona», ara les hi van tornar a dipositar, però van afegir-n'hi unes altres, col·locades dins la nova lipsanoteca de plom: «Dels apòstols o evangelistes sant Pere, sant Pau, sant Joan, sant Andreu, sant Bartomeu, sant Mateu, sant Marc, dels màrtir sant Esteve, sant Llorenç, sant Marçal, sant Ignasi, sant Jordi, sant Pere Màrtir, sant Sadurní, sant Lleonard, sant Cristòfol; de sant Francesc, de les verges santa Margarida, santa Brígida, santa Bàrbara, santa Elisabet i santa Agnès; de sant Sever, bisbe; de la [Cova de la] Llet de la Mare de Déu, de la pols del Cos de santa Eulàlia, del Sudari i de la Porpra de N.S. Jesucrist, de la Sang de sant Pere quan fou crucificat, del Calvari, del Torrent Cedró, i del Sepulcre de la Mare de Déu».

Un cop la nova lipsanoteca fou plena de les relíquies —les «velles» i les «noves»— tal com ho hem descrit, s'hi inclogué l'Acta de consagració de l'altar escrita sobre un pergamí, més aviat gruixut, de 358 mm d'alçada x 265 mm

28. A.C.B., *Exemplars*, I: [1357-1647] «1578», f. 113r i 114r-115r.

d'amplada, amb una excel·lent cal·ligrafia humanística, tot contornejat amb una orla adornada amb dibuixos típicament notariais. El text d'aquesta acta és el que segueix:

M. D. XC VIII. Die V mensis Septembris.

Ego D. Leonardus Vayrus, episcopus Puteolanus, consecravi altare hoc in honorem Sanctae Crucis, et reliquias sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Joannis, Andreae, Bartholomaei, Matthaei, Marci, et sanctorum Stephani, Laurentii, Martialis, Ignatii, Georgii, Petri Martyris, Saturnini, Leonardi, Christophori, Francisci, Margaretae, Brigittae, Barbarae, Elisabethae, Agnetis, Severi episcopi, Columbae, de Lacte beatae Virginis Mariae, de pulvere corporis beatae Eulaliae, de sudario et purpura Domini nostri Jesu Christi, de sanguine beati Petri Apostoli cum in cruce penderet, Innumerabilium Martyrum, de Monte Calvario, de presepe Domini nostri Jesu Christi, de torrente Cedron, de sepulchro beatae Virginis Mariae, de sanguine beati Joannis Baptistae, de Massa sanctorum Martyrum Caesaraugustanorum, de sanctorum Salamberti, Ugumberti et Pancratii, in eo inclusi. Et singulis christifidelibus hodie unum annum et in die anniversario consecrationis huiusmodi ipsum visitantibus, quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesiae consueta concessi. — Leonardus Vayrus, episcopus Puteolanus.

L'acta fou signada autògrafament pel bisbe «Leonardus Vayrus, episcopus Puteolanus», i un cop closa la lipsanoteca davant d'ell, fou lligada pels sagristans amb un filferro prim; i al mig de la tapadora, per protegir la lligadura, s'hi estengué un cercle de lacre, d'uns 60 mm de diàmetre, on hi fou gravat l'escut del bisbe consagrant.²⁹

Aquesta lipsanoteca, així preparada, va ser dipositada pel bisbe, durant la cerimònia de consagració de l'altar, en una cavitat feta dins d'un complement, fet d'obra, del capitell superior que formava el pilar ja referit. Al voltant del pilar seguia havent-hi les sis columnes —tres a cada cistat—, de l'any 1421, que ajudaven a aguantar la mesa.

Tot fou clos amb la mesa formada per diverses lloses de marbre juxtaposades, que en el seu conjunt feien que l'altar amidés 3'05 m de llargada x 13 cm més d'amplada dels que tenia l'altar anterior de l'any 1421, i un gruix de 16 cm.³⁰

29. Josep MAS, *El Correo Catalán*, del 5 de novembre de 1920.

30. Així ho veié encara l'arquitecte F. Rogent i Pedrosa que en dona una fotografia molt il·lustradora. Vegeu: F. ROGENT PEDROSA, *Cathédrale de Barcelone; description artistico-archéologique précédée d'un aperçu historique par l'abbé Gaetan Soler*. Barcelona, 1898, p. 52. - Cf. cit. *supra*, n. 16.

La cerimònia de la consagració de l'altar en aquest any de 1599, ve consignada amb tota mena de detalls en els «Exemplars» o crònica de la Seu,³¹ que diu:

Consecració del Altar Major de la present Iglésia, etc.

Dimecres, al primer de setembre del any M. D. LXXXXVIII. determinà lo Molt Rnt. Capítol de Barcelona de que se consecràs lo Altar Major de la present Iglésia, lo qual no estave consecrat per ser-se alsat y desfet quant lo quondam bisbe don Joan Dimas Lloris renovà lo tabernacle de dit Altar, y, per desfer-se, avie perdut la consecració; i així determinà lo Molt Rnt. Capítol de que se tornàs a consecrà, y per ser lo bisbat de Barcelona sede vacante, determinà lo Molt Rnt. Capítol fer una enbaxada de dos Srs. Canonges al Molt Il·ltre. y Rm. senyor Leonard Vayro, bisbe del Putsol en lo regne de Nàpols, en Itàlia, suplicant-lo de part del Molt Rnt. Capítol fos servit voler-los fer la mercè en voler consecrà lo Altar Major de la present Iglésia; per la qual enbaxada foren anomenats los Srs. doctor Pere Pau Cassador y don Enrich de Paguera, tots Canonges, / los quals los rebé ab molta urbanitat y cortesia. Y dits Srs. li explicaren la dita enbaxada de part del Molt Rnt. Capítol suplicant-lo volgués fer la dita consecració. Y dit Sr. Bisbe los respongué que ere molt gran mercè per a ell que lo Molt Rnt. Capítol se volgués valer d'ell per a tal ocasió y que ell estave molt prompte y a punt per a servir al Molt Rnt. Capítol en tota ocasió li volguessen manar, y en particular en ésta; y que ell de molt bona gana farie dita consecració y que fos per lo diumenge primer vinent, perquè ell se tenia de embarcar en arribar les gal·leres. Y axí se consertà fos per dit dia y que totes les coses fossen menester per a dita consecració conforme lo Pontifical Romà, y axí estos dos senyors de envaxadors tornaren esta resposta al Molt Rnt. Capítol agraint molt la mercè los feye lo dit Sr. Bisbe. Y feren comisió als dits Srs. que feren la envaxada, fewssen aparellar totes les coses fossen menester a dita consecració; y axí dits Srs. feren aparellar tot lo necessari de manera que al disapte preimer vinent, que ere a 4 de dit mes, ha hora de vespres, se posaren en una capsa de plom moltes relíquies de sants y un acte en lo qual estaven continuades totes les relíquies y ere del tenor següent.

[El text d'aquesta acta ve copiat un xic més amunt; és idèntic al que figura en el pergamí original tancat dins la lipsanoteca. Ací l'hem omès per evitar repeticions inútils].

Posàren-se les dites santes relíquies en dita capsa ab molta veneració y reverència y lo dit acte ab lo nom dels sancts de qui eren les relíquies, fernet de mà del dit Sr. Bisbe. També se posà dins dita capsa devant de moltes persones axí ecclesiàstiques com layques et coram testibus et notario. Lo qual requerint-los

31. A.C.B., *Exemplars*, II [1599-1637] «1599», f. 23r-25v.

los dits Srs. de Comisaris ne llevà acte y ere lo notari Mn. Salvador Coll, notari públich de Barcelona y escrivà del Molt Rnt. Capítol de la present Iglésia. Y lo acte ere del tenor següent.

In Dei nomine. Noverint universi quod anno a Nativitate Domini M. D. LXXXX-VIII, die vero sabbati, quarta mensis Septembris etcetera, in mei notarii et scribae publici testiumque infrascriptorum ad haec specialiter vocatorum praesentia, personaliter constituti, admodum reverendi domini Petrus Paulus Cassador V.I.D.X. [?], Enrichus de Paguera, ambo canonici ecclesiae Barchinonae, qui constituti personaliter intus sacristiam minorem dictae Ecclesiae Barchinonae, habentes de his plenam comissionem et potestatem ab admodum Rdo. et insigni Capitulo iam dictae Ecclesiae Barchinonae requisierunt me dictum et infra inscriptum notarium quatenus per ordinem describerem et continuarem reliquias sanctorum infrascriptorum [al marge: la memòria de les relíquies està dalt posada] quas ipsi domini Commissarii in eodem instanti in praesentia mei notarii et testium infrascriptorum reposuerunt et recondiderunt intus quamdam capsulam plumbeam ad hoc destinata, quae quidem capsula simul cum dictis reliquiis fuit clausa et sigillata cum sigillo Illmi. atque Rvmi. Dni. Dni. Leronari Vayri, episcopi Puteolani in cera virmillia impresso. Quae quidem capsula simul cum dictis reliquiis sanctorum infrascriptorum clausa et sigillata, ut perfet, in praesentia mei notarii et testium infrascriptorum per Rvum. Dnum. Bernardum Oliva, canonicum dictae ecclesiae, indutum capa pluviali, fuit reportata et recondita ac reposita super altare Divae Eulaliae, virginis et martyris, et patronae praesentis civitatis Barchinonae, constructo sub Altare Majus dictae Ecclesiae Barchinonae ad effectum ut crastina die, Deo duce, dicta capsula simul cum dictis reliquiis perdictum Illum. et Rnum. dictum episcopum Puteolanum recondi valeat in Altari Majori dictae Ecclesiae, et in quodam concavo ad specialiter in medio Altari facto et de novo fabricato; de quibus omnibus et singulis ad laudem omnipotentis Dei et sacratissimae Virginis Mariae, eius matris, ac omnium sanctorum dicti domini Rdi. commissarii nomine dicti domini Rdi. Capituli mandarunt et requisierunt publicum confisi instrumentum, quibus omnibus et singulis interfuerunt testes admodum Rvdus. Dnus. Oliverius Fornarius, canonicus Puteolanus, nobilis dominus Joannes de Spes, Franciscus Cosma Fivaller, Seraphinus Cassador, domicelli Barchinonae domiciliati, et Silvester Rajadell, scriptor Barchinonae.

Inclosa dita capsula y sagellada ab lo sagell del dit Sr. Bisbe, la abaixà en sancta Eulàlia ab molta reverència, aportant-la en les mans lo Sr. Bernat Oliva, Canon-ge, ab capa pluvial y estola, ab los sagristans menors al costat; a portat dita capsula en les mans cuberta ab una tovallola; la abaixà / en dita capella y la posà en lo altar de dita capella ab dos acòlits ab canalobres encesos; acompanyaren los Molt srs. Canonges y Beneficiats ab ciris en les mans encesos cantant, vose sumissa, un psalm del psaltiri, y també les acompanyaren molts laychs; y, posades allí, se'n tornaren a muntar y encontinent en lo Cor se comensaren a dir unes Matines ab les Llaudes in honorem Sanctae Crucis et sanctorum dels quals

les relíquies eren en dita capsà, conforme mane lo Pontifical Romà; e, acabades, totom se'n anà y no se feu altra cosa aquella tarda.

Diumenge, als V de dit mes de setembre y de dit any, entre les sinch y sis hores de dematí, alguns Srs. de Canonges anaren a la casa ahont posave lo dit Sr. Bisbe per acompanyar-lo, al qual trobaren exie de casa per a venir a la Seu a fer dita consecratió y lo acompanyaren en la seu; y arribat allí, féu orasió y, acabada aquella, se'n entrà en lo Altar Major; y los Srs. de Canonges que eren assistens, que foren los Srs. Pere Pau Cassador y Bernat Oliva y Miquel Joan Boldó, diacha, y Joachim Palau, sotsdiacha, tots Canonges, se'n entraren la segrestia y se vestiren, y, en ser vestits, se n'anaren en lo Altar Major y allí ajudaren a vestir al dit Sr. Bisbe de Pontifical conforme mane y ordene lo dit Pontifical Romà, y, en ser vestit dit Sr. Bisbe, se comensà ha fer la cerimònia de dita consecratió, la qual està molt llargament en dit Pontifical y axí nos pose assí. En comensà la cerimònia de dita consecratió la hu dels dos assistens anà baix en la capella de sancta Eulàlia a muntar la capsà de plom ab les Sanctes Relíquies per a posar-la a dins de l'Altar Major conforme lo dit Pontifical mane, la qual lo dia abans la y avie abaixada lo Sr. Canonge Bernat Oliva; y, en ser acabada tota la cerimònia de la consecratió, que eren les nou hores tocases, lo dit Sr. Bisbe se despullà y se'n entrà en la segrestia petita per a mudar-se la roba y la missa, que per ser / la cerimònia molt llarga y treballosa y lo temps molt calorós, estava molt suat; y en lo íterim se digueren en lo Cor Tèrsia y Sexta, y après la lletania; y comensant la lletania, dit Sr. Bisbe se tornà a vestir de Pontifical y digué la Missa de Pontifical sobre lo dit Altar novament consagrat ab los mateixos assistens; y per ser tard y la cerimònia, com dit és, ser molt treballosa y llarga, no y hagué sermó en lo Offici, y axí fonch acabada la Missa a honze hores y un quart. Digués la Misa ab molta música y cantoria y ab molta solemnitat, estant lo Altar Major parat ab la enpaliada major y ab dos grahonades de plata, que, per tenir los sots-sagristans poch temps, no pogueren passar sinch grahonades, com en les festes precípues se acostume.

Y, acabada la missa, lo dit Sr. Bisbe féu publicar les indulgènsies concedí a dit Altar per tal dia, com se féu la dita consecratió. Feta tota la sobredita cerimònia, los dits Comissaris instaren a Mn. Salvador Coll, notari sobredit, llevàs acte de com lo dit Sr. Bisbe havié consagrat lo Altar Major de la present Iglésia; y axí Mn. Salvador Sayol, prevere, Beneficiat en la present seu y notari, llevà lo dit acte per dit Mn. Coll. Y acabat, lo Sr. Bisbe ab los assistens se despullaren; y, despullat, se'n anà a la posada, acompanyant-lo molts Srs. de Canonges y lo deixaren en ella. A cap de sinc dies, que ere a X de dit més, los dits Srs. Comissaris, ab orde del Molt Rnd. Capítol, feren un present al dit Sr. Bisbe de coses de provisió per la galera, lo qual dit Sr. Bisbe rebé y acceptà y ells li feren moltes gràcies de part del Molt Rnd. Capítol per la mercè tant complada los avie feta y ell respongué a tot molt complidament grahint-los molt la provisió li avien feta per a son servey, y axí se despediren d'ell».

Ara correspondria tractar ací el problema del que devia ser el «retaula-tabernacle» que en aquest temps hi havia darrere l'altar; però deixem de fer-ho perquè això és un tema que va més enllà del que ens hem proposat d'estudiar. Al seu dia ja varem donar la nostra opinió, que cada dia veiem més clara.³²

Així, pel que sembla, restà l'altar major de la seu de Barcelona fins l'any 1920.

Nova «exsacració» de l'altar: any 1920

Ja el bisbe Mons. Joan Laguarda i Fenollera (1909-1913) havia disposat, en visita pastoral, que calia canviar l'ara màxima de l'altar major;³³ i el mateix prelat havia manat que, mentre no es fes la renovació, calia col·locar una ara portàtil sobre la mesa per poder-hi celebrar la missa degudament. Però per raons desconegudes, probablement d'ordre econòmic, la mesa llavors no fou substituïda.

Per tal d'ajudar l'economia capitular, el bisbe que succeí al Dr. Laguarda, Mons. Enric Reig i Casanova, en ser promogut l'any 1920 a la seu metropolitana de València, va ofrenar al Capítol barceloní, com a record del seu pas per aquesta diòcesi, una mesa nova per a l'altar major, que substituïria l'ara vella que per decisió del bisbe Laguarda havia de ser retirada.

Les obres d'adequació de l'altar major, ara empreses pel Capítol i confiades a l'arquitecte de la seu, don August Font i Carreras, començaren el dia 4 de novembre de 1920, quan ja feia quatre mesos que Mons. Reig era a València i que Mons. Guillaumet governava el bisbat de Barcelona; i s'acabaren el dia 28 del mateix mes i any, primer diumenge d'Advent. L'altar s'inaugurà provisionalment, sense ser consagrat, amb una ara portàtil col·locada a sobre, i sembla ser que aquesta provisionalitat va durar molts anys.

Aquesta restauració de l'altar començà amb la remoció de les lloses de marbre que formaven l'ara antiga (que ja hi eren almenys des dels ss. XI-XV), per tal de recollir de seguida la lipsanoteca de plom plena de les relíquies que hi foren dipositades l'any 1599.³⁴

Tot el projecte que ara anaven a desenvolupar era orientat a què l'altar major, alliberat del gran frontal de marbre davanter, pogués ser vist i contemplat pels fidels i visitants. En efecte, aquest frontal, que havia estat cisellat pel marmolista Llorenç Raixach l'any 1430, fou retirat de davant l'altar i adossat al

32. FÀBREGA I GRAU, *cit. supra*, n. 1, p. 52.

33. J. MAS, *El Correo Catalán*, 29 desembre 1921.

34. *Ibidem.* – Cal observar que aquesta restauració de l'altar major de la seu de Barcelona ha de ser considerada dins l'atmosfera de renovació litúrgica promoguda, entre altres circumstàncies, per la preparació i la realització del I Congrés Litúrgic de Montserrat, que es va celebrar l'any 1915.

darrera del mateix, entre el retaule i l'altar. Però, en resultar que el frontal era més alt que no pas l'altar, calgué semienterrar-lo, i com que el gruix de la mesa li tapava la sanefa superior, van restar amagades les parts alta i baixa de tot el frontal.³⁵

La nova ara màxima, de marbre de Carara, per primera vegada tota d'una sola peça, que amidava 3 m x 0'90 m x 0'10 m de gruixària, seria sostinguda pel gran pilar central, com sempre ho havia estat, només que d'ara en endavant, en comptes de ser flanquejat per sis columnes, ho seria només per dues, de marbre blanc, una a cada costat.³⁶ I per a què el pilar central arribés a fer la mida de les dues columnes laterals, calgué que aquest pilar seguís suplementat en la seva part superior amb aquell gran dau fet d'obra, d'uns 40 cm d'alçada, ni que fos semienterrant la seva base. Al mig d'aquest dau hi tornaren a col·locar la lipsanoteca de plom tal com ja hi havia estat des de l'any 1599.

Aquesta disposició, segons testimoniatge de Mn. Mas, arxiver de la seu i historiador, que hi era present, fou decebedora per ser poc reeixida i molt criticada. Això contribuï a què tot l'altar tornés a ser amagat i revestit pel davant amb els antependis de roba del color litúrgic del temps o de la festa.³⁷

La nova disposició de l'altar major fou inaugurada, com s'ha dit, el dia 28 de novembre de 1920, però la seva consagració fou diferida per a més endavant, degut segurament a què aquella restauració no va rebre l'acollida que s'esperava. Tanmateix, enlloc no hem trobat constància d'aquesta consagració, si és que es féu; res no consta ni del dia en què hauria estat feta, ni del bisbe que n'hauria estat l'oficiant; per això ni en parlen les actes capitulars ni cap altre document de l'arxiu catedralici o del bisbat.

Nova transformació i consagració de l'altar major: 1932

Una altra transformació de l'altar major de la seu barcelonina tingué lloc l'any 1932. No tenim cap document que ho testimonii: no consta ni a les actes capitulars ni fou recollit al Butlletí Oficial del Bisbat; ho coneixem només per uns quants fets posteriors i per una fidedigna tradició oral.³⁸

35. J. MAS, *El Correo Catalán*, 25 novembre 1920.

36. J. MAS, *El Correo Catalán*, 14 novembre 1920. Aquestes dues columnes, d'estil modernista, foren dissenyades per l'arquitecte de la seu, D. August Font; tenen la base circular tornejada sobre un plint, la canya és de perfil circular i els capitells volen escarnir, reduint-ne les mides, aquells dos grans capitells que formaven el «pilar» que ja coneixem. Amiden 0'80 m d'alçada.

37. J. MAS, *El Correo Catalán*, 25 novembre 1920 i 29 desembre 1921.

38. Així ho hem pogut recollir del monjo o sagristà major de la seu, Sr. Lluís Ramon Merino, testimoni de molts dels fets ocorreguts a la catedral de Barcelona des de l'any 1926 fins al 1990, durant els quals hi serví com a escolà i després com a sagristà. Aquest testimoni, que creiem fidedigne, amb les cauteles que cal prendre sempre davant de qualsevol afirmació testimonial, ens assegura que el Capítol promogué aquestes obres de reforma de l'altar per mitjà del canonge D. Eufemio Rodríguez Blázquez, que culminà amb la consagració de

Aquesta reforma consistí en tornar a transformar l'estructura de l'altar. Això ratifica el que venim sospitant: que aquell altar del 1920 no el devien haver consagrat mai. Ara, en actuar aquest nou projecte, abans de consagrar-lo, començaren per desmuntar el pilar central, format pels dos grans capitells, que van treure del seu lloc original i els disposaren l'un al costat de l'altre, tots dos convenientment suplementats per tal que tot l'altar fes la mida que havia de tenir; i de seguida fou retirada i desada l'antiga lipsanoteca de plom. Sobre l'altar s'hi col·locà la mateixa mesa que l'any 1920 havia ofrenat a la catedral el bisbe Mons. Reig en ser promogut a la seu de València. Aquesta mesa feia uns 3 m x 0'90 m, per 0'10 m de gruixària. Al centre de la mesa s'hi preparà el «sepulcre» per dipositar-hi una nova lipsanoteca que recolliria unes relíquies: una de sant Amador i, probablement, una dels sants Innocents i una altra de santa Agnès, amb una petita nota històrica, que, però, no ens ha arribat.

Les lipsanoteques de plom del 1599 i la de fusta del 1058 que també era dins el sepulcre de 1599, ara, l'any 1932, un cop retirades del seu lloc original, passaren a ser guardades a l'arxiu capitular de la seu, on Mn. Josep Mas i Domènech, oficial arxiver, les col·locà reverentment dins d'una caixeta de fusta blanca de dos compartiments, amb unes breus explicacions històriques enganxades a les tapes de les caixetes que semblen confirmar que en aquest any 1932 hi hagué un moviment extraordinari de relíquies a l'altar major de la seu³⁹ i denota clarament el fet històric d'aquesta nova consagració. A més, retiraren les dues columnes que des del 1920 flanquejaven l'antic gran «pilar» central.⁴⁰ Aquestes dues columnes foren traslladades a sota l'altar actualment dedicat a sant Benet, a la capella presidida pel magnífic retaule de la Transfiguració, obra de Bernat Martorell (1450). El frontal, però, de Llorenç Raixach seguia al mateix lloc, darrera l'altar, entre aquest i el gran retaule.

Acabada la restauració arquitectònica, el bisbe Dr. Irurita, amb l'assistència dels Capitulars, procedí a la seva consagració, però, pel que sembla, sense fer-ne cap festa. Almenys cal recordar el que hem dit abans: que aquesta nova consagració no consta documentalment enlloc, només ho coneixem per una tradició oral avalada per diversos fets i indicis eloqüents per ells mateixos.

Així s'arribà a la data de la «profanació» de l'altar, durant els primers mesos de la cruenta persecució religiosa dels anys de la Guerra civil, 1936-1939.

l'ara màxima de la seu barcelonina que oficià Mons. Manuel Irurita y Almándoiz l'any 1932.

39. Aquesta capsà, de doble compartiment, que conté les lipsanoteques del 1058 i del 1599 és guardada a l'Arxiu Capitular de la catedral de Barcelona.

40. Cf. *cit. supra*, n. 36.

La catedral tancà les seves portes al culte el dia 19 de juliol de 1936, diumenge, a mig dia, per culpa de la revolta antireligiosa iniciada a tot Espanya el dia anterior. Gairebé cap dels temples i capelles de Barcelona es veié lliure del saqueig i del pillatge d'aquells primers dies de la revolta, i, en la majoria de casos, de l'incendi posterior. Entre els que se salvaren del foc, cal comptar-hi la catedral perquè els agents del Govern de la Generalitat de Catalunya en prengueren cura de seguida i la lliuraren de les flames.

Tanmateix, mesos després començà l'expoliació sistemàtica de la seu, que, però, s'efectuà curosament per personal qualificat i sota la vigilància de l'autoritat civil per tal de salvar aquella part importantíssima del patrimoni artístic, monumental i documental de Catalunya que hi era guardat.

L'altar major fou desmuntat; i un cop s'hagué remogut l'ara i el frontal d'en Raixach, els dos grans capitells foren extrets del seu lloc original i transportats al Museu d'Arqueologia, a Montjuïc. La mesa de l'altar i el frontal restaren abandonats al mateix presbiteri, sense que ningú profanés ni el sepulcret ni les relíquies que hi havien estat dipositades l'any 1934 pel bisbe Dr. Irurita.

El dia 27 d'octubre de 1941, el bisbe A.A. i el Capítol reclamaren al director del Museu d'Arqueologia els dos capitells que foren retornats de seguida a la seu.

Tanmateix, els capitells, després d'arribar a la catedral, no foren reinstal·lats al presbiteri de la seu, perquè des de l'any 1939 l'altar major ja havia estat sistematitzat provisionalment, assentant la mesa (que havia quedat «exsacrada» i abandonada l'any 1936 al mateix presbiteri de la catedral), sobre dues pilastres octogonals fetes amb rajola, esperant el moment propici per a la reconstrucció definitiva i la seva necessària nova consagració; tot plegat fou recobert, com ja ho havia estat abans, amb els antependis de seda de colors. Els dos capitells, simplement, foren dipositats al petit museu catedralici, a la Sala de la Capbreuació, on s'hi van estar fins l'any 1972.

Nova consagració de l'altar major: any 1944

Mentrestant, el dia 30 de maig de 1944, amb motiu de la celebració del Congrés Eucarístic Diocesà de Barcelona, fou inaugurada la nova construcció, que volia ser definitiva, d'aquest altar major.⁴¹ L'ara, de marbre blanc, «tota d'una peça» era assentada sobre quatre columnes d'estil neomodernista, també de marbre, obrades pel marmolista Pau Clarí, del carrer de l'Oli de Barcelona.⁴² L'ara seguia amidant 3 m x 0'90 m x 0'10 m; i les columnes feien, en el seu

41. Cf. *Boletín Oficial del Obispado de Barcelona*, vol. 84, any 1944, p. 326.

42. Aquestes columnes eren de base circular tornejada, amb la canya de perfil quadrilobulat, i els capitells eren inspirats en els capitells gòtics que sostenen l'arc d'entrada a la sagristia des de la seu, i també en molts indrets de la mateixa catedral.

conjunt, 0'90 m x 0'10 m d'alçada x 0'40 m d'amplada. Al centre, en el «sepulcre» hi fou col·locada la lipsanoteca corresponent, de metall, amb les relíquies dels màrtirs Sants Innocents, sant Amador i santa Agnès, les mateixes que ja havien servit per a la consagració de l'any 1932 i un petit pergamí que amidava 0'050 m d'alçada x 0'068 m d'amplada, que deia:

MCMXLIV, die 30 Maji. Ego Gregorius Modrego Casaus, Episcopus Barcinonensis, consecravi hoc altare in honorem Stae. Crucis, et reliquias Sanctorum Martyrum Innocentium, Amatoris et Agnetis in eo inclusi, et singulis Christi fidelibus hodie unum annum et / in die anniversario consecrationis huiusmodi ipsum visitantibus centum dies de vera indulgentia in forma Ecclesiae consueta concessi.

[El Sr. bisbe no ho arribà a signar].⁴³

El frontal d'en Llorenç Raixach fou retirat definitivament i col·locat al museu de la catedral, darrere l'altar mòbil que presideix la sala capitular.

La solemne cerimònia d'aquesta consagració que presidí i oficià el bisbe Mons. Gregorio Modrego y Casaus, assistit pels canonges i beneficiats de la seu i a la presència de molts fidels, quedà descrita en l'acta que s'extengué a continuació i que deia:

En la Santa Catedral Basílica de Barcelona, a los treinta de mayo de mil novecientos cuarenta y cuatro, a las ocho en punto de la mañana, el Excmo. y Rvdmo. Dr. D. Gegerio Modrego Casáus, Obispo de esta Diócesis, con asistencia de los Capitulares Excmo. Sr. Deán, D. Gaspar Vilarrubias; Chantre, Dr. Juan Serra; Canónigos Dr. José María Llovera y Dr. Juan Boada y Camps; Maestro de Ceremonias D. Daniel Salvadó; Beneficiados, Rdos. Martín Elías y Ramón Farré; sacristanes, monjes, domeros, seminaristas y numerosos fieles, procedióse a la Consagración del Ara Magna del Altar Mayor, cuya mesa de mármol toda de una pieza, con su correspondiente sepulcro en el centro, había sido asentada sobre cuatro columnas también de mármol. Dicha mesa mide 3 x 0'90 ms. y las columnas 0'90 x 0'40 ms. El pavimento, que circunda la mesa es asimismo de losas de mármol. La mencionada ceremonia se desarrolló majestuosamente según lo que preceptúa el Pontifical, semitonando los Salmos los Rdos. Sochantres. En el sepulcro se colocaron las reliquias de san Amador, Santos Inocentes y de Santa Inés, conforme se expresa en un pergamino que hay en la cajita de metal, depositada en el referido sepulcro que fue cubierto con su tapa de mármol. Terminó la función litúrgica a las nueve y media, y acto seguido dijo la primera misa correspondiente a la dedicación del altar, el M. Iltre. Sr. Canónigo-Fabriquero Dr. Juan Boada.

43. A.C.B., *Llibres de l'obra: «Altres Obres»* (1969-1985), Capsa Major.

En testimonio de lo cual, se extiende la presente acta, que firmamos por duplicado en la fecha ut supra.

† Gregori, Obispo de Barcelona.

Gaspar Vilarrubias, Deán. Juan Serra, Chantre. J. M. Llovera, can. Daniel Salvadó, pbro., Maestro de Ceremonias. Martín Elías, pbro. Ramón Farré, pbro., beneficiado.

[Hi ha el segell de la catedral de Barcelona, amb tinta morada].⁴⁴

Darrera consagració de l'altar major: any 1972

La restauració del presbiteri de la catedral de Barcelona duta a cap per adaptar-lo a la reforma litúrgica promulgada pel Concili Vaticà II (Constitució: «Sacrosanctum Concilium»: 8 de desembre de 1963), començà l'any 1968 i fou acabada l'any 1972. Comportà importants transformacions estructurals, la major de les quals fou la recuperació de la funció presidencial de la primitiva seu episcopal (del primer terç del segle XIV), després de ser remogut el gran retaule que hi hagué a la seu des del segle XIV i el seu trasllat a la propera església parroquial de Sant Jaume, al c. de Ferran, de Barcelona. De moment, però, no tenim intenció d'allargar-nos ara amb la narració d'aquest fet.

Aquesta restauració fou feta en dues etapes. En la primera (aa. 1968-1970), foren suprimides les reixes davanteres del presbiteri, foren substituïdes amb pedra «de Sant Vicenç» les lloses irregulars i malmeses del paviment de tot el presbiteri, i s'hi construïren els tres graons, de 15 cm d'alçada, al voltant de l'altar amb marbres antics aprofitats. I, pel que fa a l'altar, s'hi instal·là la mateixa mesa del 1944, però engruixida 5 cm i escapçada 35 cm per tal de facilitar les cerimònies pontificals o canònics de cara als fidels. En aquest moment el retaule no fou tocat del seu lloc; l'ara, que amidava 2'65 x 0'90 x 0'15 m, fou instal·lada a tall d'ara mòbil damunt de les mateixes quatre columnes de l'any 1944, que així mateix descansaven sobre una base comuna de marbre blanc, tot circuit amb un parquet de fusta de roure.⁴⁵ Tot el que constituïa l'altar (mesa i columnes) fou lleugerament avançat (uns 20 cm) per tal de facilitar els moviments del celebrant entre l'altar i el retaule. Però a l'altar ara no s'hi féu cap nova consagració.

En la segona etapa (aa. 1970-1972), remogut l'antic retaule (7 gener 1970), s'arranjà el paviment de darrera l'altar amb successives alçades per tal d'unir tot aquell espai amb l'antiga seu episcopal del segle XIV, situada al fons del presbiteri.

44. A.C.B., *cit. supra*, n. 43.

45. Vegeu el diari barceloní *La Prens*a, dia 14 de setembre de 1971; i la *Hoja Dominical* (arquebisbat de Barcelona), 3 d'octubre 1971. – Les quatre columnes del 1944 (cf. *cit. supra*, n. 42), en ser traslladats el retaule major de la seu a l'església parroquial de Sant Jaume, també hi foren transferides, i aquest és el lloc on ara poden ser vistes.

Pel que respecta a l'altar, que és l'únic que ara ens interessa, l'ara fou novament regruixada 5 cm més, passant així a amidar 2'65 m x 0'90 m x 0'20 m. Però el que fou més notable d'aquesta segona etapa i aplaudit per tothom fou la substitució de les quatre columnes pels dos antics grans capitells llavors guardats al museu de la catedral, com ja s'ha dit. Tot aquest projecte fou dirigit per l'arquitecte de la seu, Dr. Joan Bassegoda i Nonell.⁴⁶

Els dos grans capitells foren degudament restaurats pel marmolista Pau Estruch, de Vilafranca del Penedès, i per a què tot l'altar fes l'alçada deguda calgué suplementar els capitells amb dos collarets de marbre verd, un a sobre i un altre a sota de cadascun d'ells. Així, els dos grans capitells amb els seus complements amiden 76 cm, que sumats al gruix de la mesa, fan que tot plegat mesuri 0'96 m d'alçada.⁴⁷

Enllestida tota l'obra de restauració del presbiteri, el Capítol pogué procedir a fer la nova, i per ara, darrera consagració de l'altar major. Presidí la solemne cerimònia l'arquebisbe de Barcelona, Mons. Marcelo González Martín, el dia 7 de gener, festa de sant Ramon de Penyafort, del 1972, pocs dies abans que Mons. González Martín fos promogut a la seu primada de Toledo.⁴⁸

El dia abans de la festa, per a no entorpir la cerimònia de la dedicació de l'altar, fou enterrat sota el parquet de ran l'altar, al lloc on es col·loca el sacerdot celebrant que hi presideix la missa, un cilindre de plom d'uns 0'15 m de diàmetre que contenia un document commemoratiu del fet, protocolitzat dues setmanes després pel notari de Barcelona, D. Raimon Noguera que havia assistit a l'acte que descriu. Aquest document, que fou enterrat al peu de l'altar, diu:

En Barcelona, a veintisiete de Enero de mil novecientos setenta y dos.

RAIMUNDO NOGUERA GUZMAN, Abogado, Notario del Ilustre Colegio de Barcelona, con residencia en la capital,

DOY FE: De que me he constituido en la Santa Iglesia Catedral de esta ciudad, a requerimiento de:

*EL ILMO. Y RDMO. DEAN, MONSEÑOR ALEJANDRO PECH Y FERRER;
Y EL ILMO. DR. ÀNGEL FÀBREGA GRAU, CANÓNIGO «OPERARIUS»*

Quienes manifiestan:

Que el día siete de los corrientes mes y año, el Excmo. y Rdm. Doctor Don Marcelo González Martín, Arzobispo de Barcelona, consagró el Altar Mayor erigido en honor de la Santa Cruz, sobre el sepulcro de Santa Eulalia, virgen y mártir, advocaciones titulares de esta Iglesia Catedral.

46. BASSEGODA NONELL, *cit. supra*, n. 2.

47. Vegeu l'esplèndid conjunt de l'Altar i els capitells tal com són avui, a BASSEGODA NONELL, *cit. supra*, n. 2, p. 114.

48. A.C.B., *Actes capitulars*, vol. 1965-1975; acta del dia 2 de gener de 1972.

Que a fin de conmemorar tan fausto acontecimiento, fue extendido un documento escrito sobre pergamino, que me exhiben [en fotografía], y cuyo texto literalmente dice así:

«IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI: Excmus. ac Rvd-mus. D.D. Marcellus González Martín, Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Barchinonensis, qui per quinque exactos annos populum sibi commissum fidelis Pontifex sanctificavit, Pastor amanter rexit, aureo eloquio Magister sinceram docuit veritatem Evangelii, antequam ad archiepiscopalem Sedem Toletanam, Primas Hispaniarum, eveheretur hanc Aram Maximam Deo consecravit in honorem SANCTAE CRUCIS supra mausoleum nostratis sanctae Eulaliae, virginis et martyris, fundatam, quarum titulo haec Alma Sedes Barcinonensis decoratur, egregio Canonorum adstante Coetu; et in eius sepulcrum reliquias deposuit Sancti Ollegarii, episcopi, et Sanctorum Stephani, Ignatii, Georgii, Agnetis et aliorum martyrum. Ad tam faustum eventum adfuerunt quoque Collegium Beneficiatorum huius Almae Sedis et multitudo fidelium Barcinone.

Sit pro Dominico grege haec sacra mensa iugis fons Vitae in Eucharistico Mystero, vinculum Unitatis in unius Panis participatione; fulgeat hinc Veritas in orthodoxae Fidei praedicatione et confessione.

Actum est hoc die septima ianuarii, in festo sancti Raymundi de Penyafort, presbiteri, anno Domino millesimo nongentesimo septuagesimo secundo.

DEO GRATIAS. AVE, MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM.

† MARCELLUS, Archiepiscopus Barcinonensis.

A. Pech, Pbtr. Decanus. Ernesto Ros, Cancellarius a Secretis. Angelus Fábrega Grau, Canonicus Operarius. Franciscus Camprubí, Canonicus. Johannes Bassegoda, Magister Operis. Josephus Baucells, Beneficiatus, Archivista huius Sedis. Franciscus Campreciós, Vicarius huius Ecclesiae. Joannes Mª Cascante, Pbter., Canonicus. Andreas Ausió, Canonicus. Pere Ribas, Canonicus. Joan Noguera. Luis Urpí, Maestrescuela. E. Cots. Aemilius Segura. Genesius Arimon. Josephus Gordi, Pbter. Arcadius Llagostera Illa, Pbter. Gabriel Solá, Canonicus. Albert Bonet. María Francisca Recalde, S.M.R. del Archivo Catedral. María Palomo, del Archivo Catedral. Luis Ramon, sacrista. — Signo, firma y rúbrica de mí, el Notario autorizante».

A continuación, en presencia de los señores requirentes y el Notario autorizante, el referido pergamino original es enrollado y —junto con un ejemplar de esta fecha del diario «La Vanguardia» y de sendas monedas de cien, cincuenta, veinticinco y cinco pesetas, dos pesetas cincuenta céntimos, una peseta, cincuenta céntimos y diez céntimos— es colocado en el interior de un cilindro de plomo, que es cerrado, soldado y colocado en una cavidad abierta al pie del referido Altar Mayor, situado en el Presbiterio de esta Iglesia Catedral.

Seguidamente un operario, en presencia de los señores comparecientes y del Notario que suscribe, procede a cubrir dicha cavidad con varios papeles, materiales y mortero, hasta dejarla a nivel del pavimento.

Y para que conste, extendiendo la presente que, después de leída y hallada conforme, firman los señores requirentes, a quienes conozco, conmigo el Notario, que de todo ello doy fe, y de que queda extendida en este único pliego de clase décimo cuarta, serie H, número un millón cuatrocientos cuarenta y cuatro mil diez.

A. PECH, Deán. – ANGEL FABREGA GRAU, Can. Operarius

Signado: RAIMUNDO NOGUERA. Rubricado. Sello de mi Notaría.⁴⁹

Al matí del dia de la festa, 7 de gener del 1972, Mons. Marcelo González Martín, durant la solemníssima cerimònia de consagració de l'altar, que es féu dins la missa conventual concelebrada amb tres bisbes auxiliars seus i diversos canonges, fou col·locada al sepulcret (10 x 10 x 8 cm) obert al mig de l'Ara Màxima, una lipsanoteca de plata (8 x 8 x 6 cm) amb un petit document escrit sobre pergamí (6 x 14 cm) signat pel Sr. arquebisbe consagrant,⁵⁰ que deia:

†Ego Marcellus González Martín, Archiepiscopus Barcinonensis, ARAM MAXIMAM huius Almae Sedis Deo consecravi in honorem SANCTAE CRUCIS, et in eius sepulcrum reliquias deposui sancti Ollegarii, episcopi, et sanctorum Stephani, Ignatii, Georgii, Agnetis et aliorum martyrum. Actum est hoc septima die ianuarii, in festivitate sancti Raymundi de Penyafort, presb., Anni Dni. 1972. DEO GRATIAS.

†MARCELLUS, A. de B.

El document testimonia que allà, en aquella lipsanoteca, hi foren dipositades les relíquies de «sant Oleguer, bisbe, i dels sants Esteve, Ignasi, Jordi i Agnès», les quatre darreres procedents de la lipsanoteca del 1599; però se n'hi afegiren un parell més de màrtirs innominats: «et aliorum martyrum».⁵¹

49. A.C.B., Llibres de l'Obra: «Altres Obres» (1969-1985), Capsa Major.

50. A.C.B., cit. supra, nota anterior.

51. Quan el dia 12 de febrer de 1970 s'inaugura la restauració de la cripta de santa Eulàlia, per consagrar-hi l'altar hom extregué de la lipsanoteca de plom de 1599, les relíquies de sant Pere i de sant Joan, apòstols, i una altra de santa Agnès, que foren col·locades en la petita lipsanoteca de plata dins del sepulcre d'aquest altar amb un pegamí (6 x 22 cm) que testimoniava el fet, i que diu:

†Avui, dia 12 de febrer de 1970, festa de santa Eulàlia, verge i màrtir, filla i patrona d'aquesta ciutat, jo, el sotasignat, Rev. Dr. Àngel Fàbrega i Grau, Canonge Arxiver de Barcelona, acabades les obres de restauració d'aquesta cripta, he consagrat a Déu en honor de santa Eulàlia aquesta altar, i tot seguit hi he celebrat la Santa Missa davant d'una gernació de fidels. †Donem-ne gràcies a Déu.

Ara, després d'aquesta darrera dedicació de l'Altar Major de la seu, l'any 1972, encara van quedar a la lipsanoteca de plom del 1599 les relíquies que indicaré tot seguit, unes embolicades amb un paperet i d'altres dins d'una bosseta de roba. Damunt l'embolcall de paper d'algunes o bé en la filactèria annexa que hi és lligada en unes altres, s'hi poden llegir amb lletra del segle XV, el noms que segueixen: «De Pressepe Dni. Ntri. Jesuchristi, De Lacte Virginis Mariae [=De la Cova on la Verge Maria donà el pit al Nen Jesús], De Torrente Cedron, De Sudario et Purpura Dni. Ntri. Jesuchristi, De Sepulchro beatae Virginis Mariae, Sanguis beati Petri apostoli cum positus fuit in cruce [=Del lloc del martiri de sant Pere], sancti Andreae apostoli, St. Bartomeu apòstol, St. Mateu, St. Pau apòstol, S. Laurencii, Innumerabilium Martyrum, St. Martí, Sancti Saturnini, De [panno] et de pulvere Ossium beatae Eulaliae Bar., De pulvere et terra in quo fuit inventum corpus sanctae Eulaliae, Digitus sancti Leonardi, St. Pere Màrtir, sancti Francisci, santa Margarida, Santa Brígida, santa Elisabet, santa Bàrbara, S. Cristòfol, Varia Reliquia». En aquesta mateixa lipsanoteca del 1599, demés d'aquestes relíquies ara anomenades, avui encara n'hi ha una trentena més, soltes, no atribuïdes a cap sant; i àdhuc hi ha un coll d'una botelleta de vidre que en aquell temps del segle XVI creien que havia contingut sang d'algun màrtir.

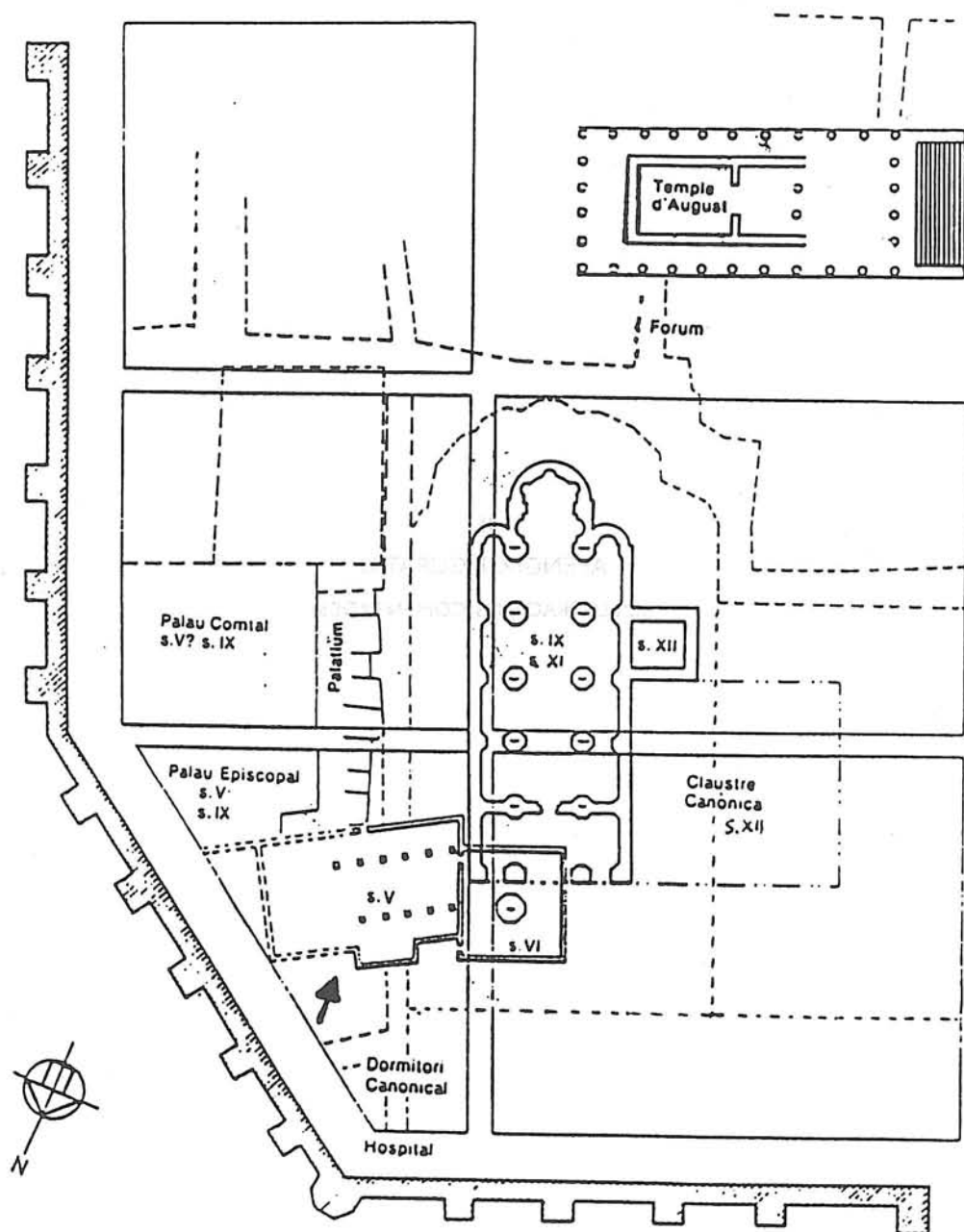
Pel que fa a la lipsanoteca de fusta que hem atribuït al 1058, ara s'hi deixà al fons de la mateixa un bon gruix de pols i de terra i petits fragments d'ossos, alguna dent i trossos de roba senzilla molt antiga i molt malmesa, tot extret d'algun sepulcre pretesament martirial, però sense cap indici d'identificació concreta que permetés assegurar-nos la seva procedència indubtable.

Ho firmo a Barcelona, a 12 de febrer de 1970, amb companyia del Sr. Vicari d'aquesta catedral, Rev. Francesc Campreciós, beneficiat. En són testimonis D. Lluís Ramon, sagristà major, D. Antoni Gibert, mestre d'obres, D. Jordi Siuraneta, químic i restaurador de l'empresa «Puigdevall» i d'altres.

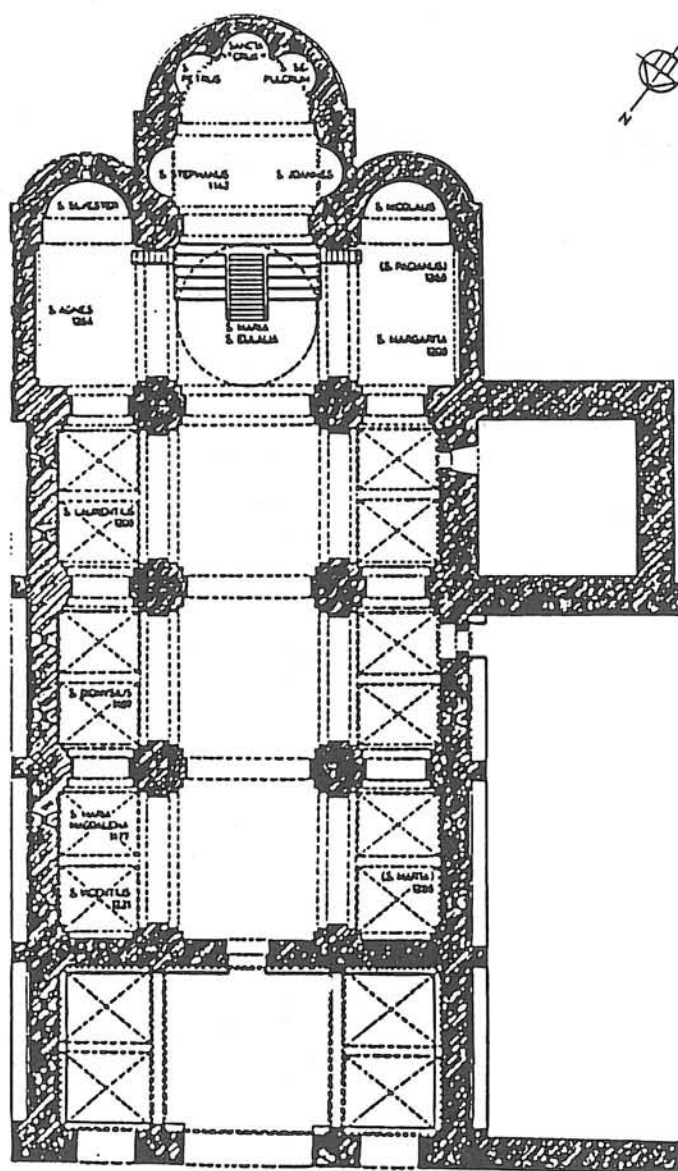
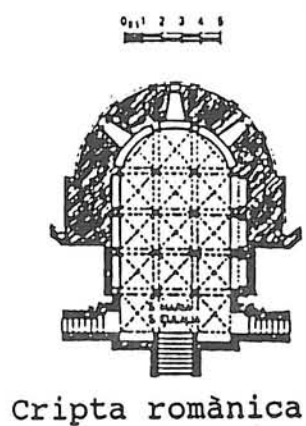
[Segueixen les firmes del consagrant i dels testimonis].

II.
APÈNDIX FIGURATIU
IL·LUSTRACIONS COMENTADES

I. PLANIMETRIA DE LES CATEDRALS DE BARCELONA QUE CERTAMENT HAN EXISTIT.

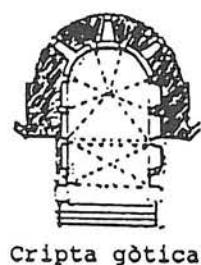

Emplaçament de la seu paleocristiana (aa. ... - 1058) i de la Seu romànica (aa. 1058-1298). La Seu romànica, des de l'any 1298, fou rodejada per la Seu gòtica, dins l'àmbit de la ciutat de Barcino, ran la muralla romana.

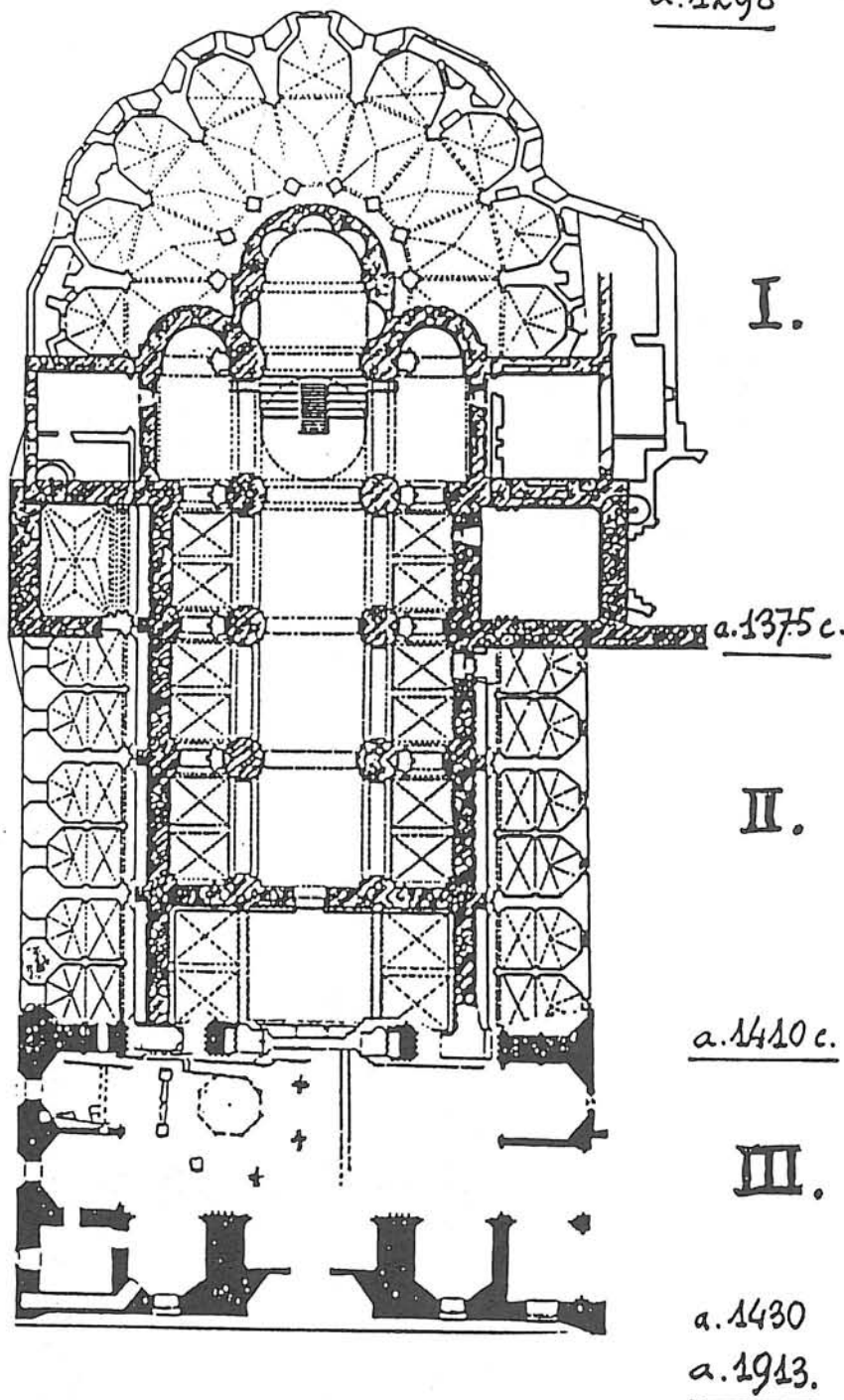

Reconstrucció de la planta de la catedral romànica (iniciada pel bisbe Guislabert)
i de la seva cripta (aa. 1058-1298).

a.1298

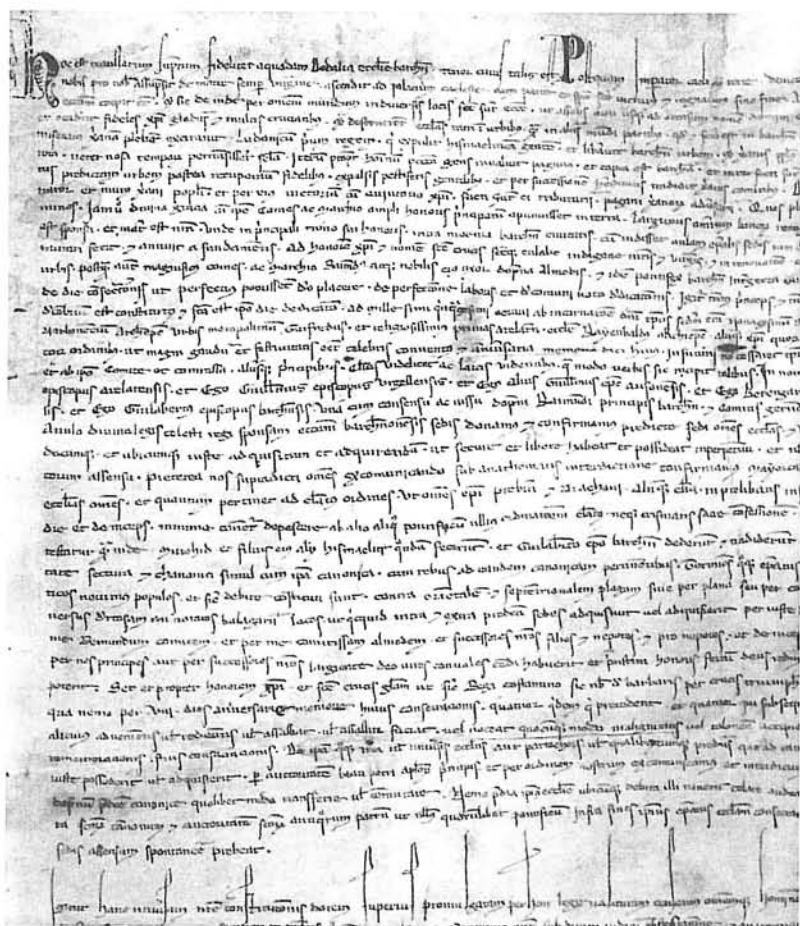

Cripta gòtica

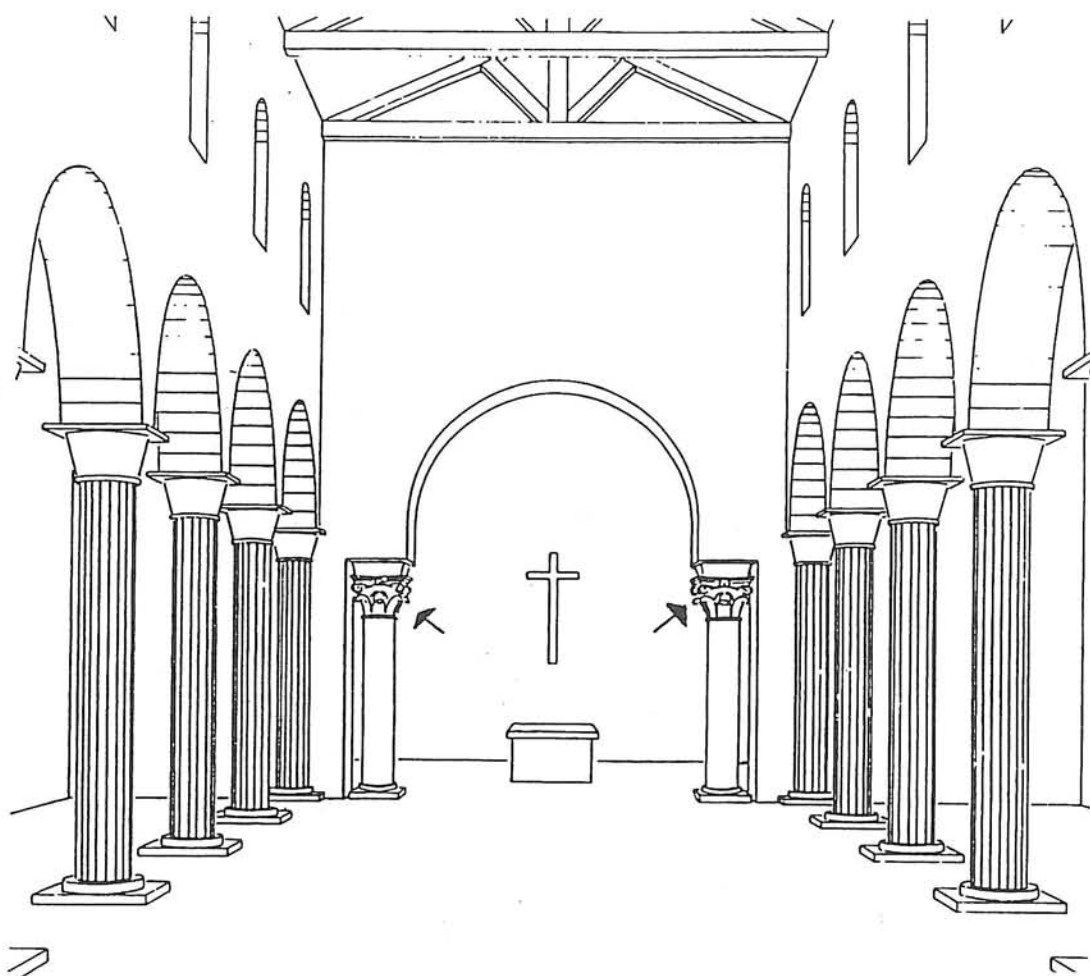
La catedral gòtica amplià i extengué el seu àmbit en ser edificada al voltant i sobre la Seu romànica durant tres llargues tongades. Iniciada pel bisbe Bernat Peregrí, fou enllestida pel bisbe Francesc Climent Sopera (aa. 1298-1430/c.1448). Durant els anys 1337-1339 la cripta romànica de santa Eulàlia fou transformada i ampliada; sobre la seva volta s'hi reconstruí el nou presbiteri de la Seu amb el seu Altar Major.

II. REPRESENTACIONS ESQUEMÀTIQUES DE LES ARES MÀXIMES SUCCESSIVES I DELS SEUS COMPLEMENTS (PILAR, COLUMNES, ETC.) DE LA SEU ROMÀNICA I DE LA GÒTICA *

Acta de la consagració de l'Altar Major de l'any 1058. La fotocòpia és la d'un fragment testimonial d'una còpia autèntica d'aquests dos actes (ACB, Perg. 3-4-2) feta pel notari de Barcelona, Pere de Bages, l'any 1230.

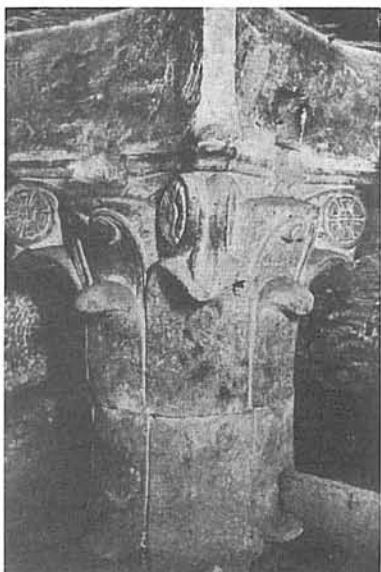
- * Cal saber que els diversos altars majors que la Seu de Barcelona ha tingut successivament a través del temps, encara que ací siguin presentats de manera esquemàtica (prescindint de l'«escala mètrica») amb la forma que tingueren i amb els elements que els integraren, sempre estigueren —tal com era ordenat— guarnits i protegits (de vegades pels quatre costats) amb *teles encerades* i adornats amb *antependis de tela teixits, pintats o brodats* amb més o menys sumptuositat, sovint amb rodes del color del temps xar ben visible l'estructura interior pròpiament dita de cada «Altar Major». N'és una excepció l'Altar Major de l'any 1430, adornat amb un frontal inamovible de marbre, que hi subsistí fins l'any 1920. Naturalment, tots aquests Altars, sempre foren recoberts amb les corresponents *tres estovalles blanques de fil*, d'acord amb el que disposava la litúrgia d'aquell temps.

Reconstrucció de la Seu paleocristiana feta amb una gran imaginació només que per situar-hi els grans capitells (del segle VI) que sembla aguantaven l'arc triomfal d'aquesta Seu.

Aquests dos grans capitells capiculats, que durant molts segles formaren el "pilar central" de l'Altar Major de la Seu barcelonina, hom assegura que són del segle VI, que foren importats del sud de les Gàl·lies i que, des d'aquest segle, formaren part de la catedral paleocristiana de Barcelona.

En construir la Seu romànica (aa. 1046-1058), els aprofitaren capiculant-los per formar part de l'Altar Major d'aquesta Seu, de la qual passaren a integrar amb la mateixa funcionalitat l'Altar Major de la catedral gòtica (aa. 1298-1339), on llueixen, ara l'un al costat de l'altre, tota la seva esplendidesa, sobretot des de l'any 1932.

a

b

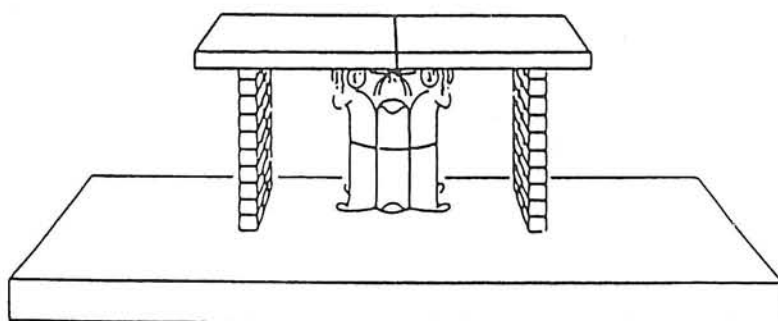

c

a. El «pilar central» sota l'ara màxima de l'Altar Major, amb el gran dau fet d'obra, tal com hi restà des de l'any 1599 fins al començament del segle XX.

b. El «pilar central» de l'Altar Major, en ser aixecat del seu lloc per tornar a semienterrar-lo (a. 1920), ara alliberat del gran dau fet d'obra l'any 1599.

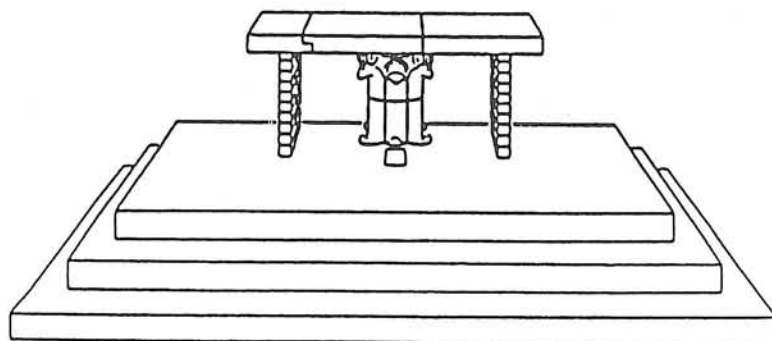
c. El «pilar central» un cop desmuntat i tornat a muntar amb un nou dau d'obra més petit, per encabir-hi una minúscula lipsanoteca. Al fons s'hi veu el frontal marmori instal·lat allà l'any 1920.

a. 1058

L'arquebisbe Guifred de Narbona, acompanyat del bisbe Guislabert de Barcelona i assistit per sis altres bisbes, va consagrar la nova catedral romànica i el seu nou Altar Major el dia 18 de novembre de 1058. Aquest Altar, bastit sobre un sol graó, era fet amb dues lloses rectangulars juxtaposades i col·locades sobre un pilar central construït amb els dos capitells «visigòtics» capiculats i dos envanets laterals que ajudaven a sostenir l'ara. El conjunt amidava 2'20 x 1'50 m de llargària i amplària.

Enmig dels dos grans capitells, hi van obrir una cavitat per col·locar-hi una lipsanoteca (cilíndrica, de fusta) amb les relíquies corresponents. De tot això no se'n veia res, perquè tot l'Altar era protegit amb teles encerades, cobertes així mateix amb les tovalles litúrgiques.

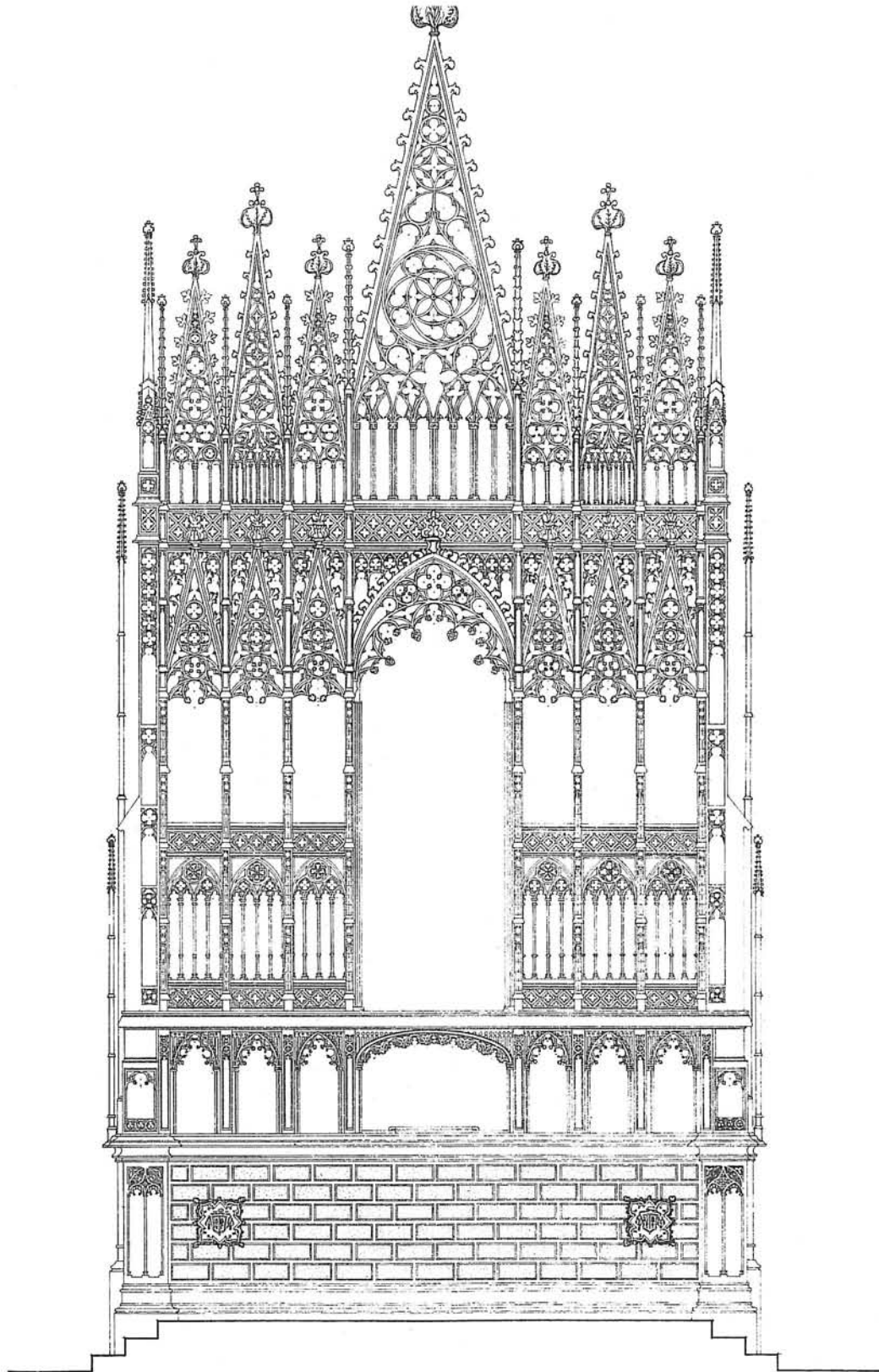

a. 1338

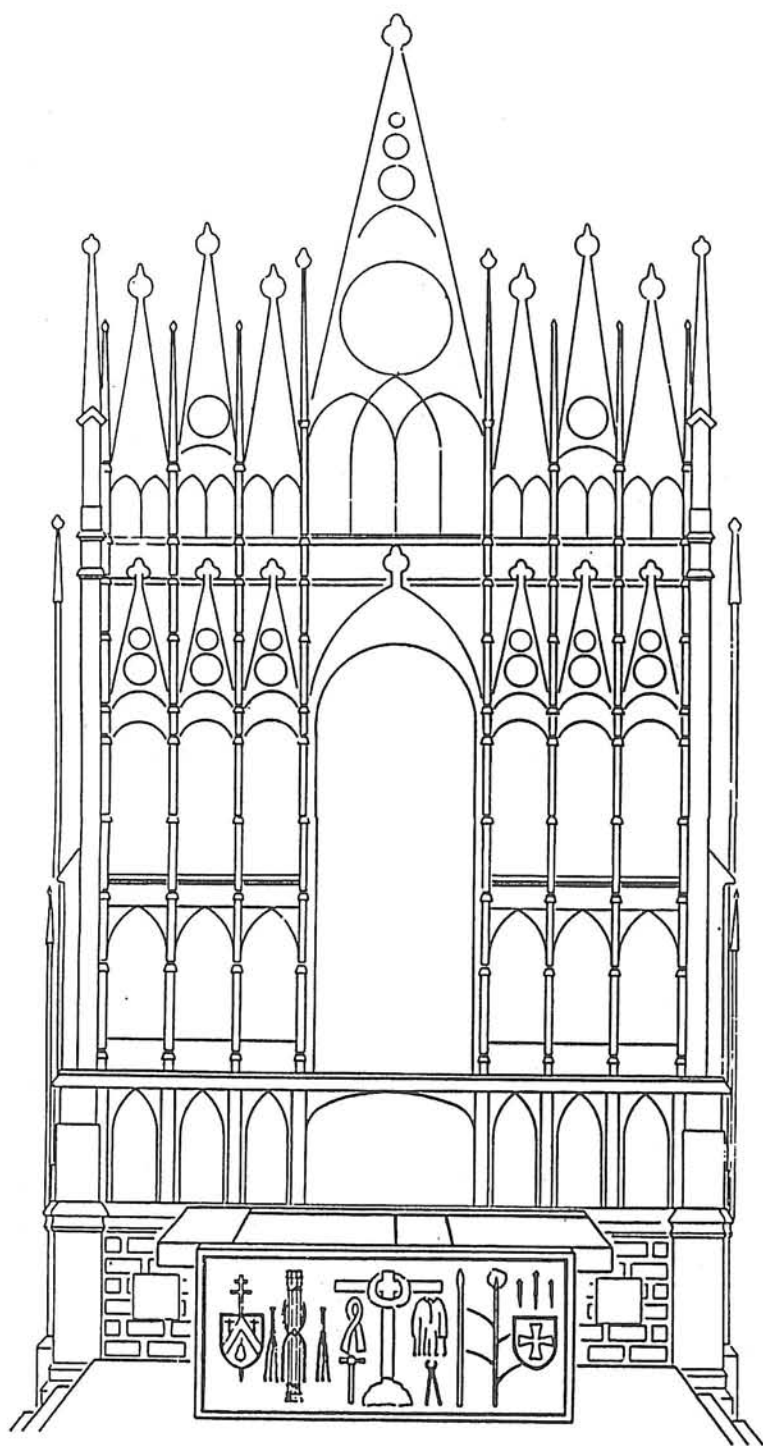
Després d'haver refet la cripta amb la seva volta d'un sol tram, hagueren de reinstal·lar i consagrar de nou l'Altar Major: oficià la cerimònia el bisbe Ferrer d'Abella (a. 1338).

L'estructura de l'Altar fou gairebé la mateixa anterior; però allargaren la mesa amb un altre tros de marbre de 50 cm: així doncs, l'ara amidava 2'70 x 1'50 m. Tot l'Altar fou bastit sobre tres graons sobreposats.

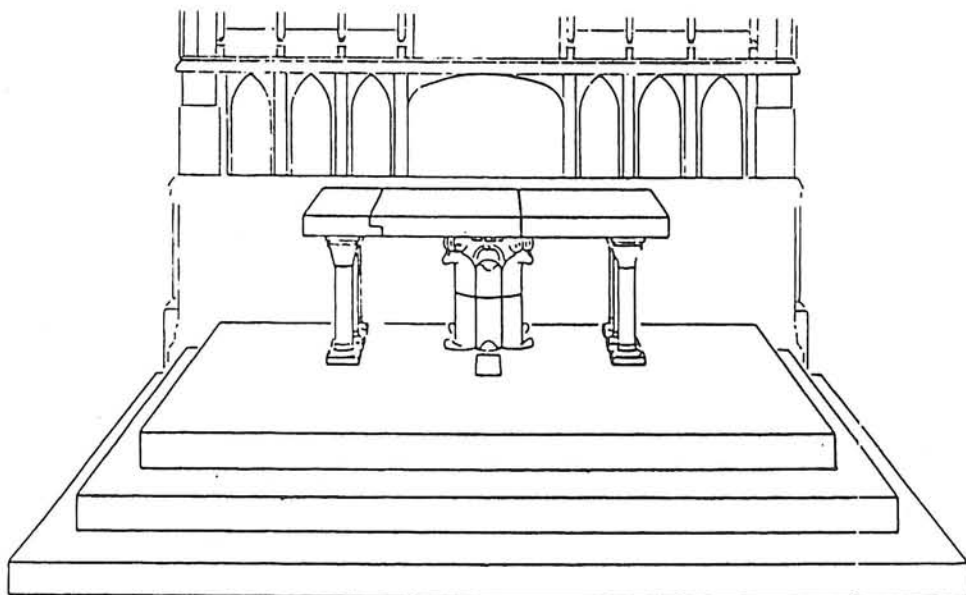
A terra, davant del gran pilar central de l'Altar, hi col·locaren una lloseta de marbre que duia escrita amb lletra gòtica l'acta de la consagració de l'Altar.

Retaule Major de la Seu. Ofrena exvot del rei Pere el Cerimoniós.
Obrat entre els anys 1357 i 1377. L'any 1972 fou retirat i traslladat a l'església parroquial
de Sant Jaume, al carrer de Ferran, de Barcelona.

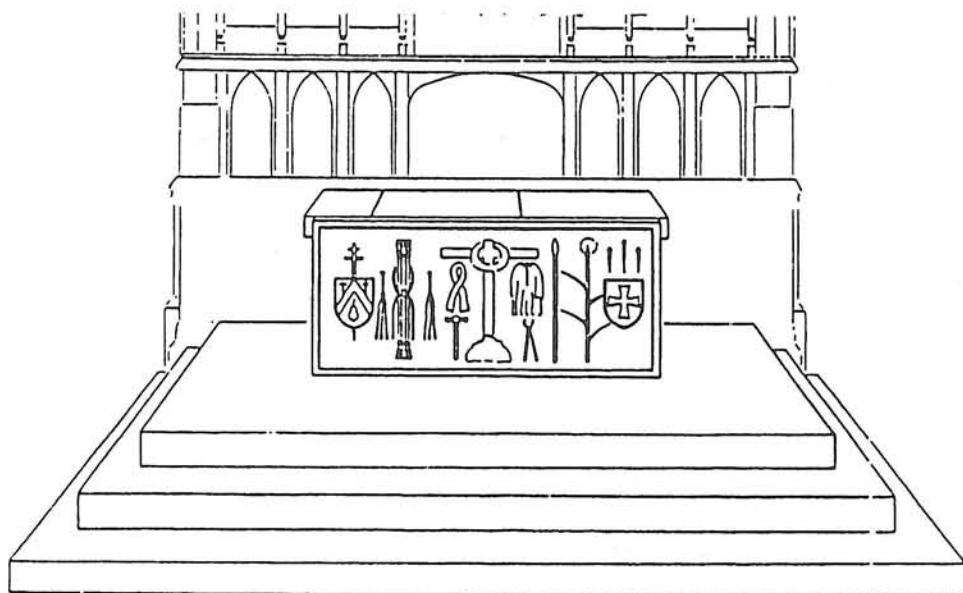

Volum geomètric del Retaule Major de la Seu
amb el suport «encoixinat» que hi fou afegit pel bisbe Joan Dinars Loira, cap a l'any 1599.
En aquesta data la mesa i el seu antependi eren així.

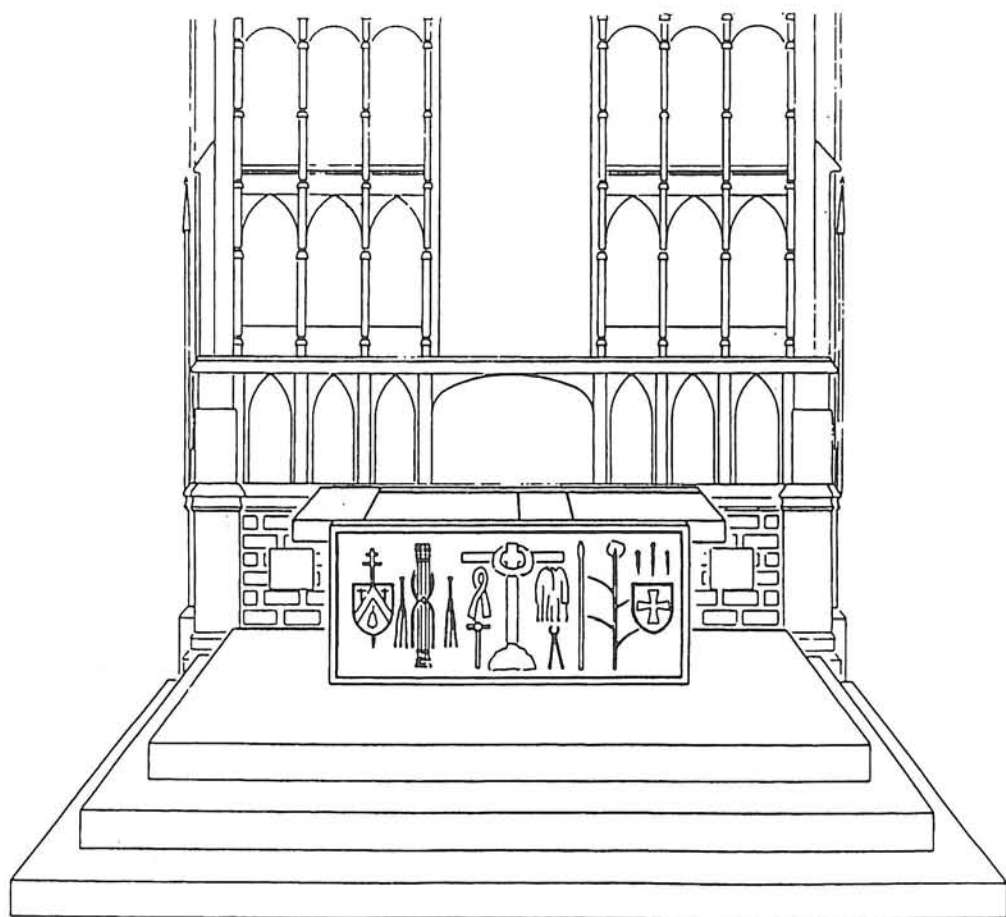
a. 1421

L'any 1421, el bisbe de Barcelona Francesc Climent Sopera fent la visita pastoral a la seva Seu féu constar que era molt difícil veure l'Altar Major perquè era revestit amb teles encerades i un cuiram de color vermell; però constata les mides de l'Altar (2'70 x 1'50 m) i fa observar que la mesa llavors era sostinguda per sis columnes (en lloc dels dos envanets del 1058), tres a cada costat del «pilar central».

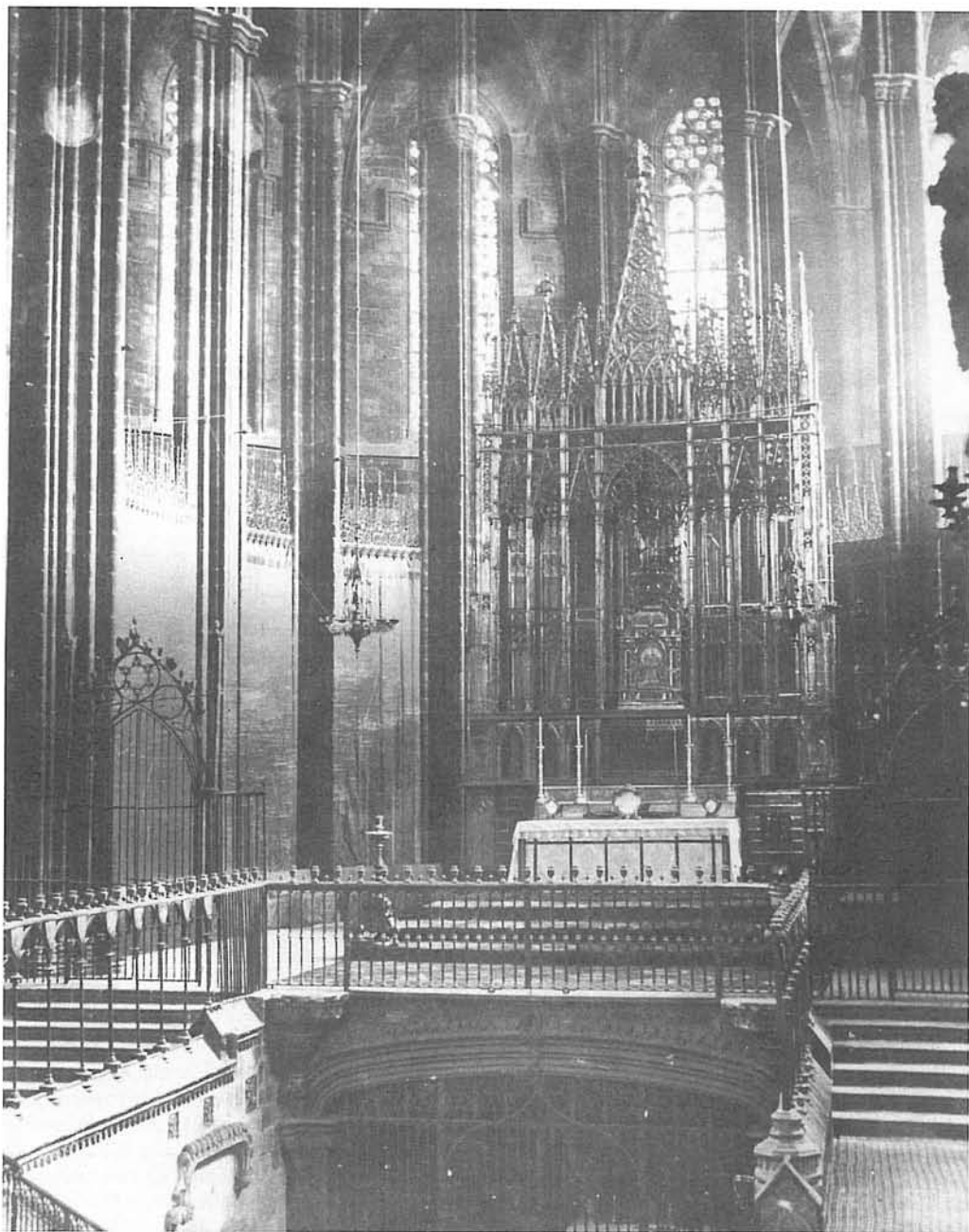
a. 1430

El bisbe Francesc Climent Sopera, poc abans de morir, l'any 1430, enriquí la part davantera de l'Altar amb un frontal de marbre on l'escultor Llorenç Raixach hi havia cisellat els instruments de la Passió. Aquest frontal marmori no va ser remogut d'aquí fins l'any 1920.

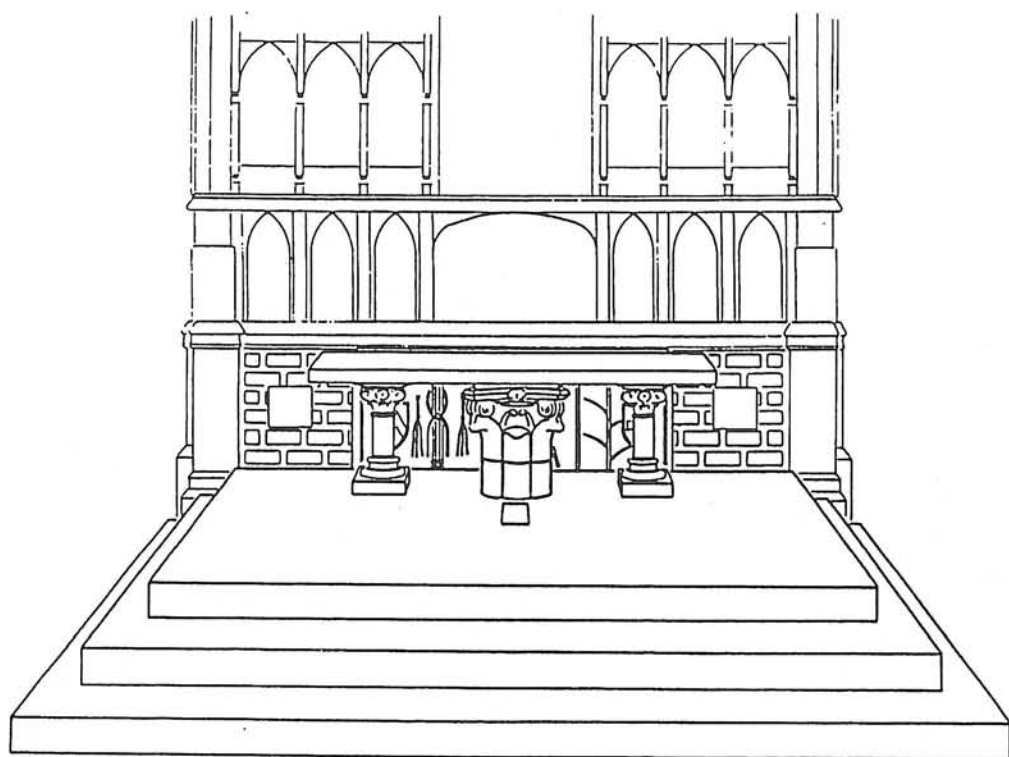
a. 1599

L'any 1599 la mesa de l'Altar fou allargada de nou i eixamplada amb dues noves peces de marbre al costat de l'Evangeli: des d'ara la mesa feia 3'05 x 1'63 x 0'16 cm. Els grans capitells i les columnes hi restraren com hi eren des de 1421. En aquest any de 1599 la primera lipsanoteca, que era de fusta, fou substituïda per una altra de plom amb més relíquies, la qual fou col·locada sobre el capitell superior, dins d'una cavitat artificial feta d'obra, sota mateix de l'ara màxima. Per culpa de la mort sobtada del bisbe titular de Barcelona, Joan Dimas Loris, fou consagrat el 5 de setembre de 1599 pel bisbe de Pozzuoli, Lleonard Vayrus que, de pas, retornava a la seva Seu, prop de Nàpols.

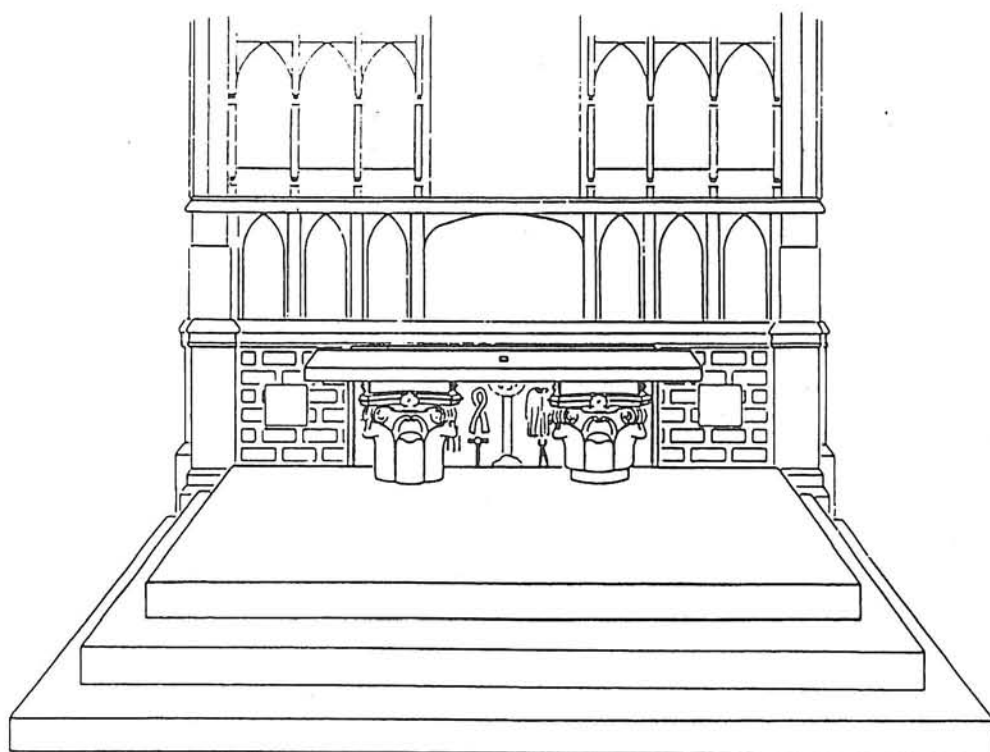
a. 1888

El presbiteri de la Seu de Barcelona, com era el 1888, any de l'Exposició Internacional de Barcelona i en el que el bisbe Jaume Català coronà la imatge de la Mare de Déu de la Mercè. S'hi veu la mesa de l'Altar Major.(canonical) recoberta amb els antependis de seda i les tovalles de lli, la credença de l'Altar amb els candelers i les sacres, el gran Retaule i els alts reixats de ferro que encerclaven tot el recinte. A la part de sota s'hi endevina la cripta de Santa Eulàlia.

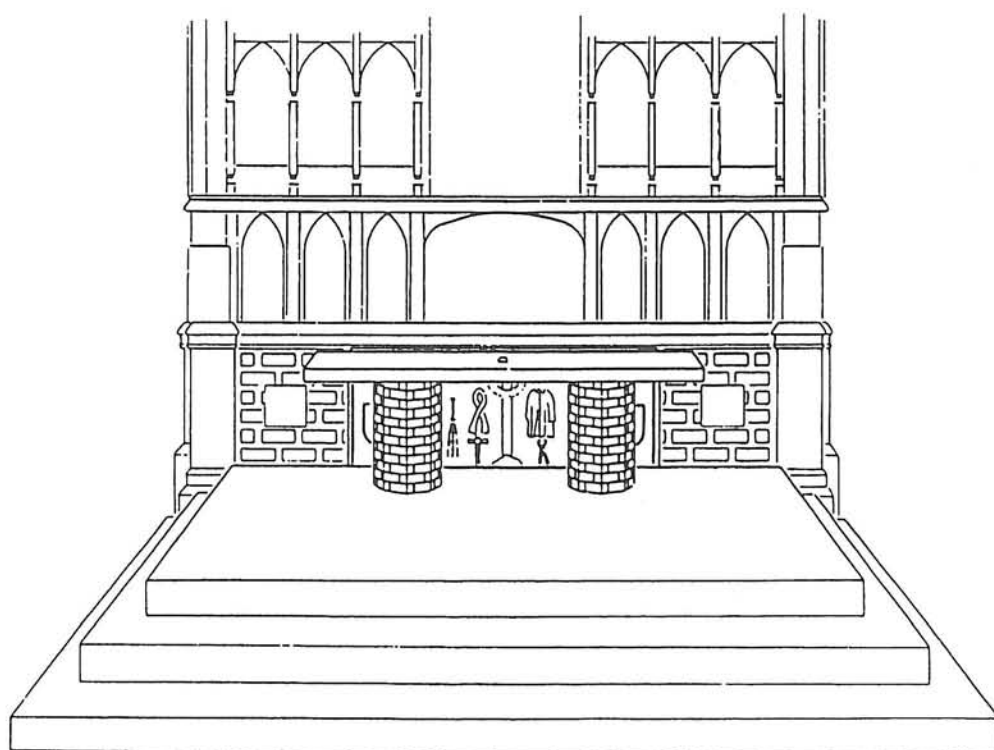
a. 1920

El bisbe Enric Reig, en ser traslladat a València l'any 1920, obsequià la Catedral de Barcelona amb una mesa nova de marbre; fou la primera vegada, almenys des del segle XI, que l'ara màxima de l'Altar era d'una sola peça: mesurava 3 x 0'90 x 0'10 m. Però sembla ser que el nou Altar mai no fou consagrat. Només fou «inaugurat» el 28 de novembre de 1920. La missa era celebrada sobre un ara petita col·locada sobre la gran mesa. La lipsanoteca de l'any 1599 i els dos grans capitells seguiren igual com hi foren deixats, segons projecte del bisbe J. Dimas Loris que no ho va veure realitzat perquè morí un any abans. El frontal de marbre d'en Raixach s'instal·là darrera la mesa, i les sis columnes que flanquejaven el «pilar central» foren substituïdes per dues d'altres, una a cada costat, els capitellats de les quals escarnien la forma dels dos grans capitells «visigòtics» de l'antic pilar central.

a. 1932

L'any 1932, abans que el bisbe Manuel Irurita consagrés l'Altar Major, van suprimir les dues columnetes laterals, van desmuntar el pilar central i van disposar els dos grans capitells l'un al costat de l'altre, talment com són avui. El frontal marmori d'en Raixach seguí darrera l'Altar. La mesa de l'Altar fou la mateixa del 1920 (3 x 0'90 m) només que ara s'hi obrí, al pla del mig, el sepulcret per dipositar-hi la nova lipsanoteca de plata en el moment de la consagració. La lloseta amb la inscripció gòtica que era a terra, davant l'Altar, fou llevada i traslladada a l'Arxiu. Tot l'Altar seguí embolicat amb les teles encerades i protegit amb antependis del color litúrgic de cada diada.

a. 1939

En els primers mesos de la revolta de 1936, l'Altar Major fou desmuntat: la mesa i el frontal marmori restaren abandonats sobre el paviment del presbiteri, però no violaren el sepulcret de les relíquies. El gran retaule restà intacte. En canvi, els dos grans capitells van ser traslladats al Museu d'Arqueologia de Montjuïc, on van restar-hi fins a les acaballes de 1941.

Mentrestant, recuperada la pau, l'any 1939, l'Ara Màxima, amb la seva lipsanoteca de plata del 1932 (que no havia estat violada) fou reinstal·lada, ara però sobre dos pilars octogonals fets amb rajola, tot esperant el moment de l'adequada reconstrucció, que s'esdevingué l'any 1944. Tot l'Altar seguí embolicat amb els clàssics antipendis litúrgics.

Dr. Vilanova

Exmo Señor.

Durante el dominio rojo, fueron robados y depositados en ese Museo Arqueológico dos Capiteles de piedra, románicos, de alto valor arqueológico, que sostenían el Ara Magna del Altar Mayor de esta Santa Iglesia Catedral Basílica.

Por ir inseparablemente unidos estos Capiteles á dicha Ara, no es posible, conforme á las Sagradas Rúbricas, consagrar el Ara Magna. Con lo cual se da el caso insólito, que áseamos no se prolongue más, de que, existiendo en la Diócesis muchos altares con su ara de piedra solemnemente consagrada, en cambio el Ara Magna de Nuestra Catedral, que es el primer templo de Nuestra Diócesis y en el cual celebramos de Pontifical en las grandes solemnidades, esté sin consagrar, por faltarle los Capiteles que tenía y á los cuales va unida la consagración.

Por todo lo cual, en nombre propio y en el de Nuestro Venerable Cabildo, ya que canónicamente á él y á Nos toca la administración de los bienes de la Catedral,

SUPPLICAMOS á V. E. se sirva devolver á Nuestra Santa Iglesia Catedral los dos Capiteles de piedra, de estilo románico antiguo, que sostenían el Ara Magna del Altar Mayor de la misma, y que ahora están depositados en ese Museo Arqueológico de su digna Dirección.

Dios guarde á V. E. muchos años.

Barcelona 27 de Octubre de 1941

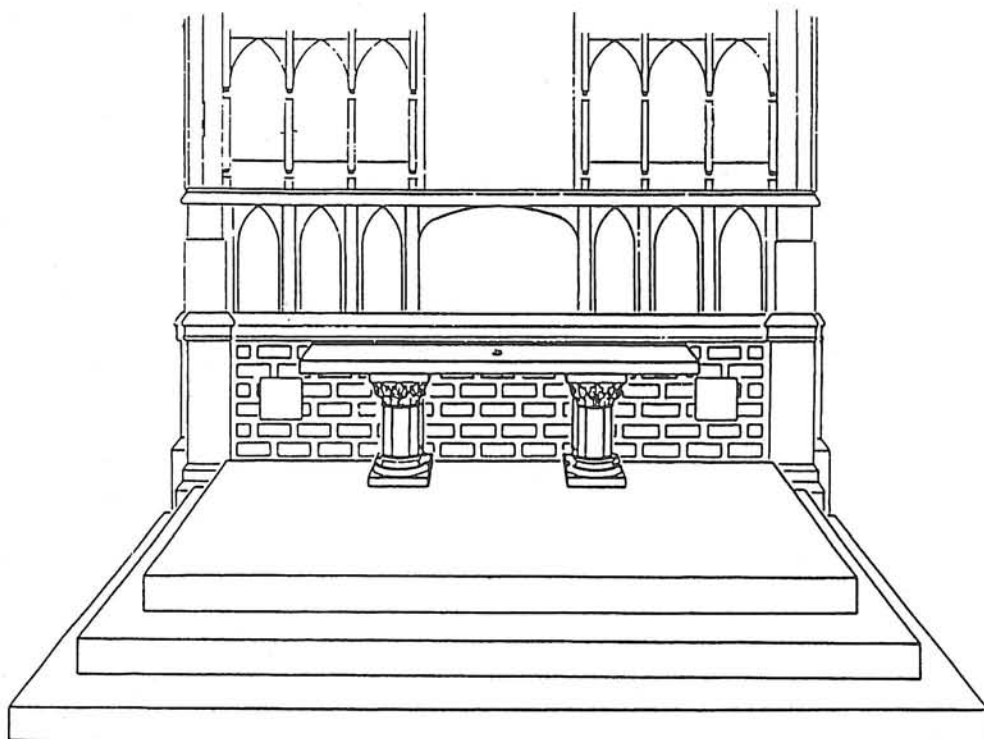
Miquel dels Sants Díaz y Gómara

José Vilanova
Juan del Catedral

Exmo. Sr. Director Jefe del Museo Arqueológico de esta Ciudad.

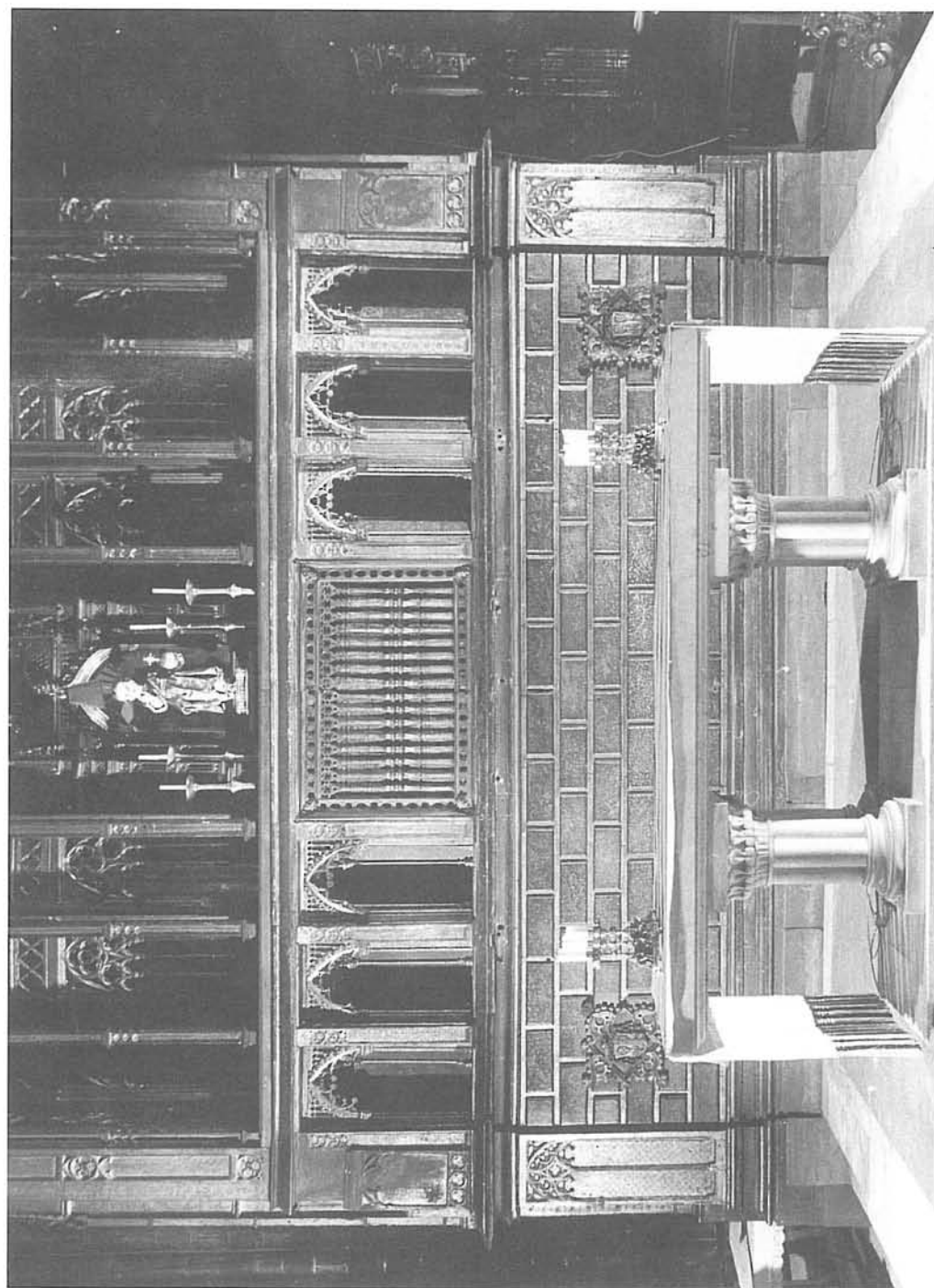

El bisbe A.A. de Barcelona, Miquel dels Sants Díaz y Gómara reclamà (a. 1941) al Director del Museu Arqueològic de Montjuïc, els dos grans capitells «d'estil romànic antic» que havien estat sostrets de la Seu l'any 1936 i que foren dipositats en aquell Museu.

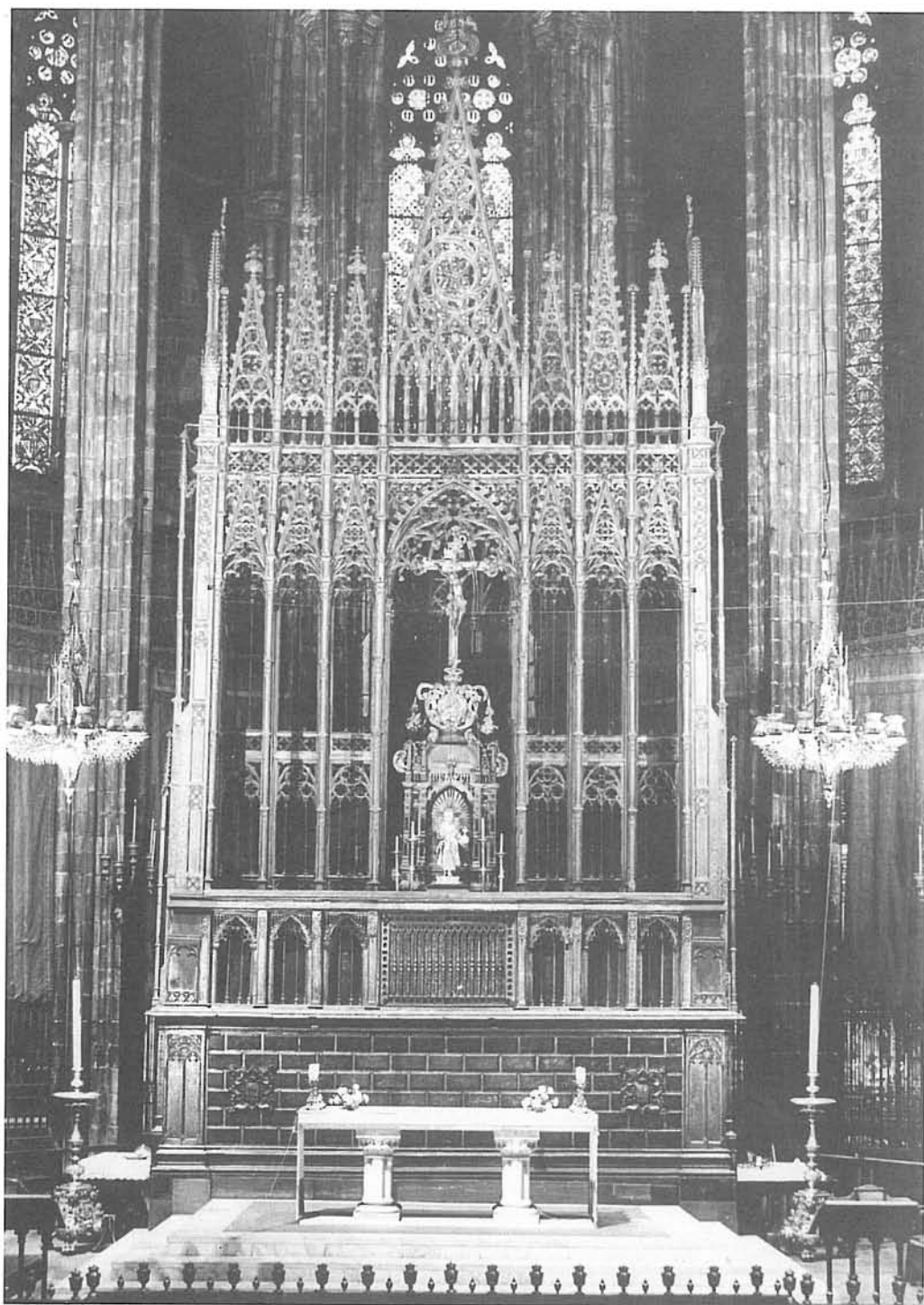
a. 1944

El dia 30 de maig de 1944 el bisbe Gregori Modrego consagrà de nou l'Altar Major de la Seu. L'Ara Màxima, ara assentada sobre quatre noves columnes d'estil neomodernista, era la mateixa del 1920, encara que lleugerament escapçada i una mica regruixada: mesurava 3 x 0'90 x 0'15 m. Hi fou emprada la mateixa lipsanoteca d'argent que havia servit en la consagració de l'any 1932. El frontal de marbre d'en Raixach fou retirat i instal·lat al Museu de la Catedral (Sala Capitular). Des del 1944 els antependis del color litúrgic de la diada que abrigaven l'Altar, li foren llevats definitivament.

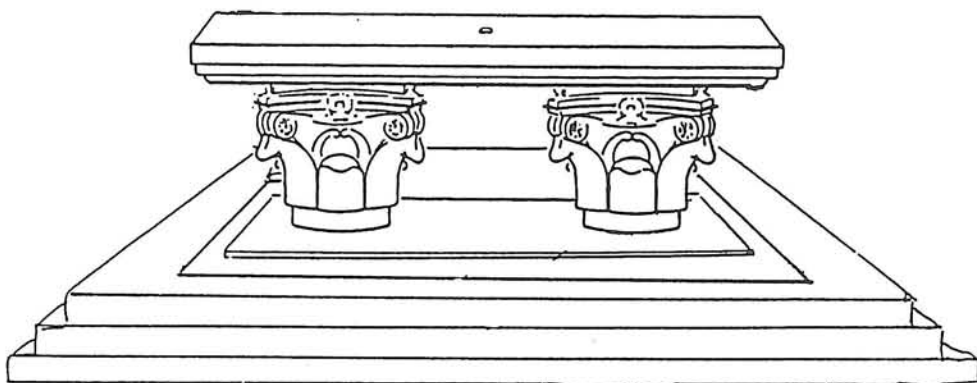

L'Altar Major, tal com era l'any 1944.

a. 1944

El retaule gòtic, darrere l'Altar Major de la Seu, tal com era la vigília del seu trasllat, a l'església parroquial de Sant Jaume, al carrer de Ferran, pocs dies després de la solemnitat de l'Epifania del 1970.

a. 1972

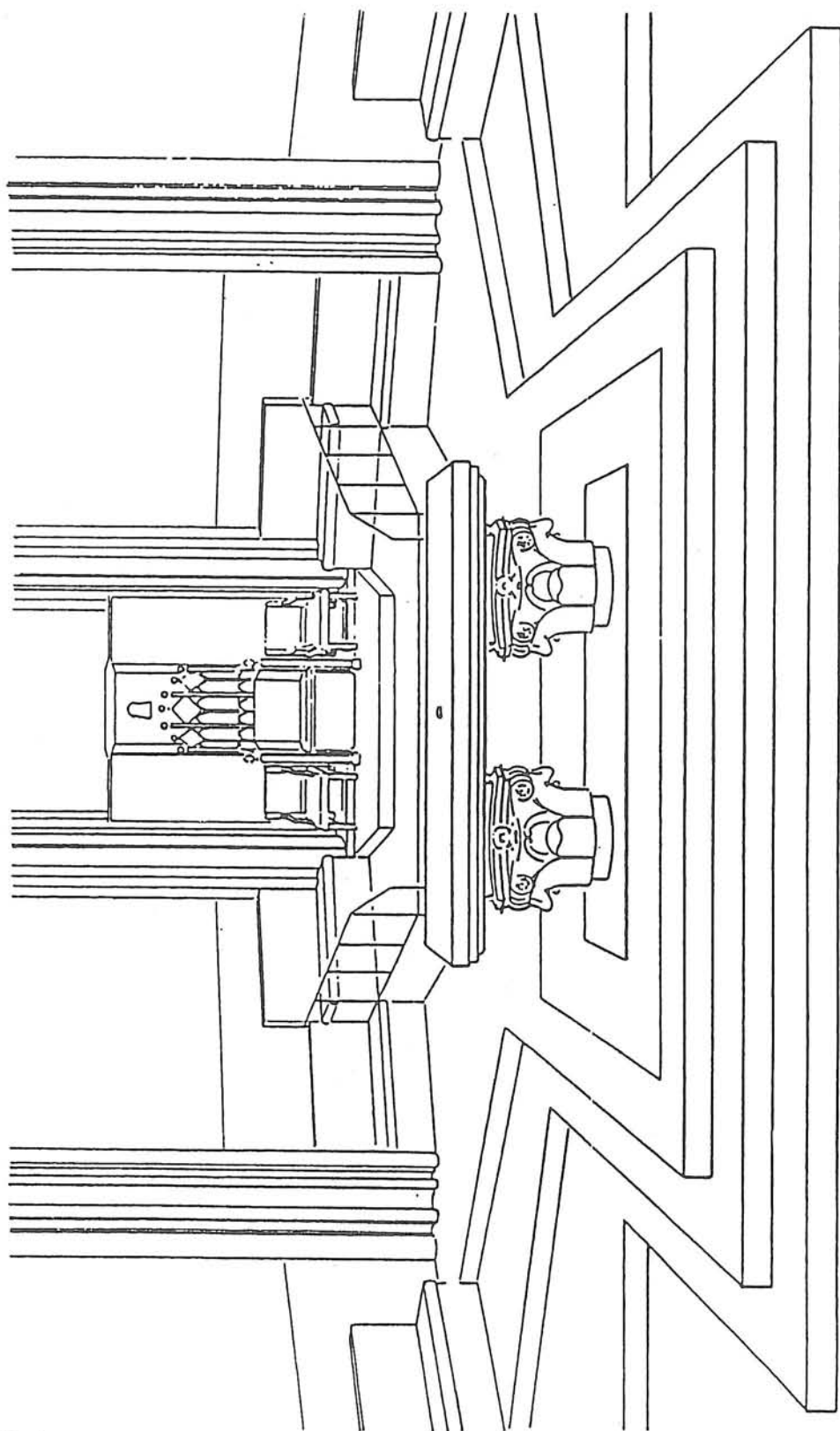
El dia 7 de gener, festa de sant Ramon de Penyafort, de 1972, l'arquebisbe Marcel González Martín consagrà de nou l'Altar Major de la Seu de Barcelona. En fou ocasió l'acabament de les obres de restauració de la Catedral i l'adequació de tot el presbiteri a les normes del Concili Vaticà II, per tal de descobrir l'antiga Seu episcopal (s. XIV) i facilitar la celebració de la missa cara al poble.

L'Ara Màxima va ser escurçada 35 cm i regruixada 20 cm (5+15 cm); actualment mesura 2'65 x 0'90 x 0'20 m.

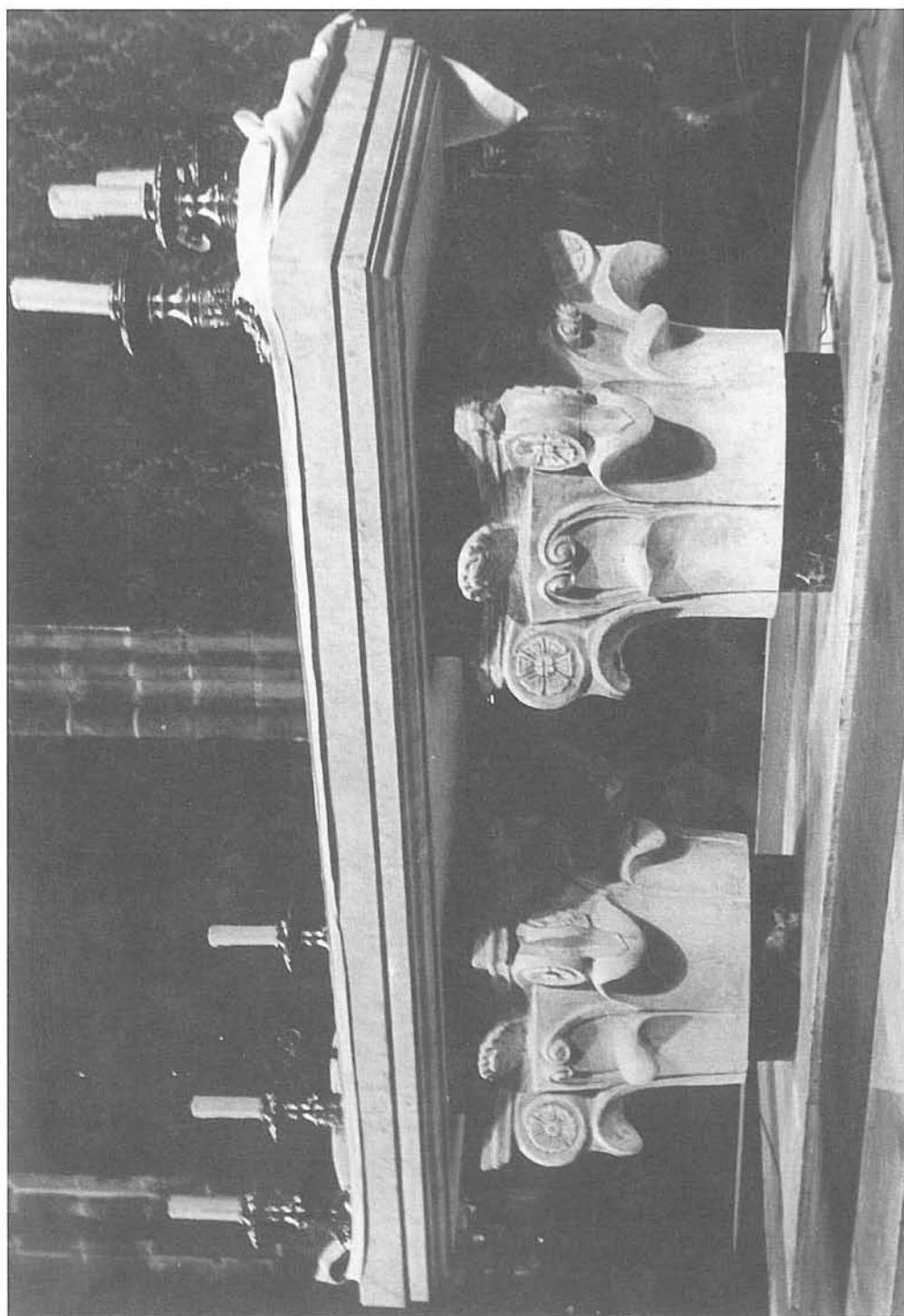
Les quatre columnes inferiors del 1944 van ser substituïdes pels dos grans capitells, l'un al costat de l'altre (que eren guardats al Museu de la Catedral, des del 1941). Després de ser restaurats i suplementats amb dos collarets de marbre de color verd (sobre i sota de cadascun dels dos capitells), tot fou instal·lat sobre una petita plataforma de marbre blanc.

Un parquet de fusta circueix l'Altar aixecat sobre tres graons formats amb fragments de marbre itàlic procedent de construccions romanes abandonades durant els segles IV-V.

La restauració del presbiteri de la Seu fou dirigida per l'arquitecte de la catedral Dr. Joan Bassegoda i Nonell.

Conjunt del presbiteri l'any 1970-1972 i ss.

a. 1972

L'Altar Major, tal com quedà l'any 1972.

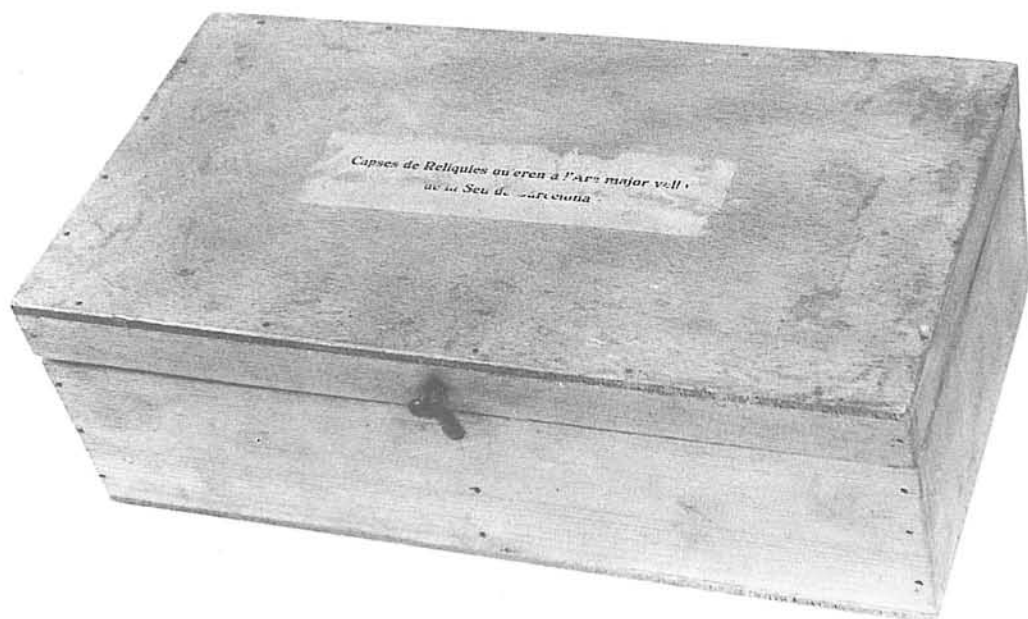
III. LIPSANOTEQUES DELS ANYS 1058, 1599, 1932, 1944 I 1972.

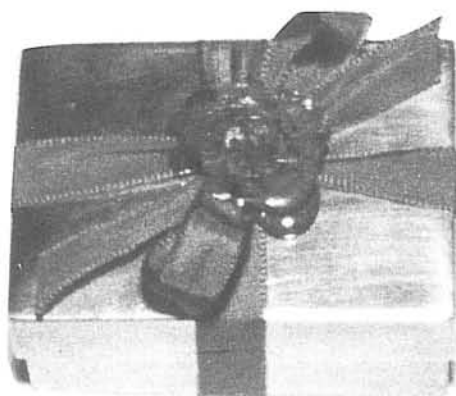
Lipsanoteca de fusta de l'Altar Major: any 1058.

Lipsanoteca de plom (a. 1599) tancada i oberta.
 A dalt, la tapa que encara té el segell de «lacre» de l'autenticació;
 a baix, l'interior de la caixeta, relíquies diverses identificables per les seves filactèries.

Capsa-reconditori (tancada i oberta) per hostatjar les dues lipsanoteques antigues: la de l'Altar Major de la seu romànica de l'any 1058 i al de la seu gòtica del 1599. L'arxiver Mn. Josep Mas fou qui ho instal·là així quan li foren lliurades les lipsanoteques per a que les guardés a l'Arxiu.

Lipsanoteca de plata, contenint relíquies de màrtirs, preparada i lacrada per a la consagració de l'Altar Major l'any 1972. Aquesta capseta ja havia servit de lipsanoteca en les consagracions del mateix Altar fetes els anys 1932 i 1944.

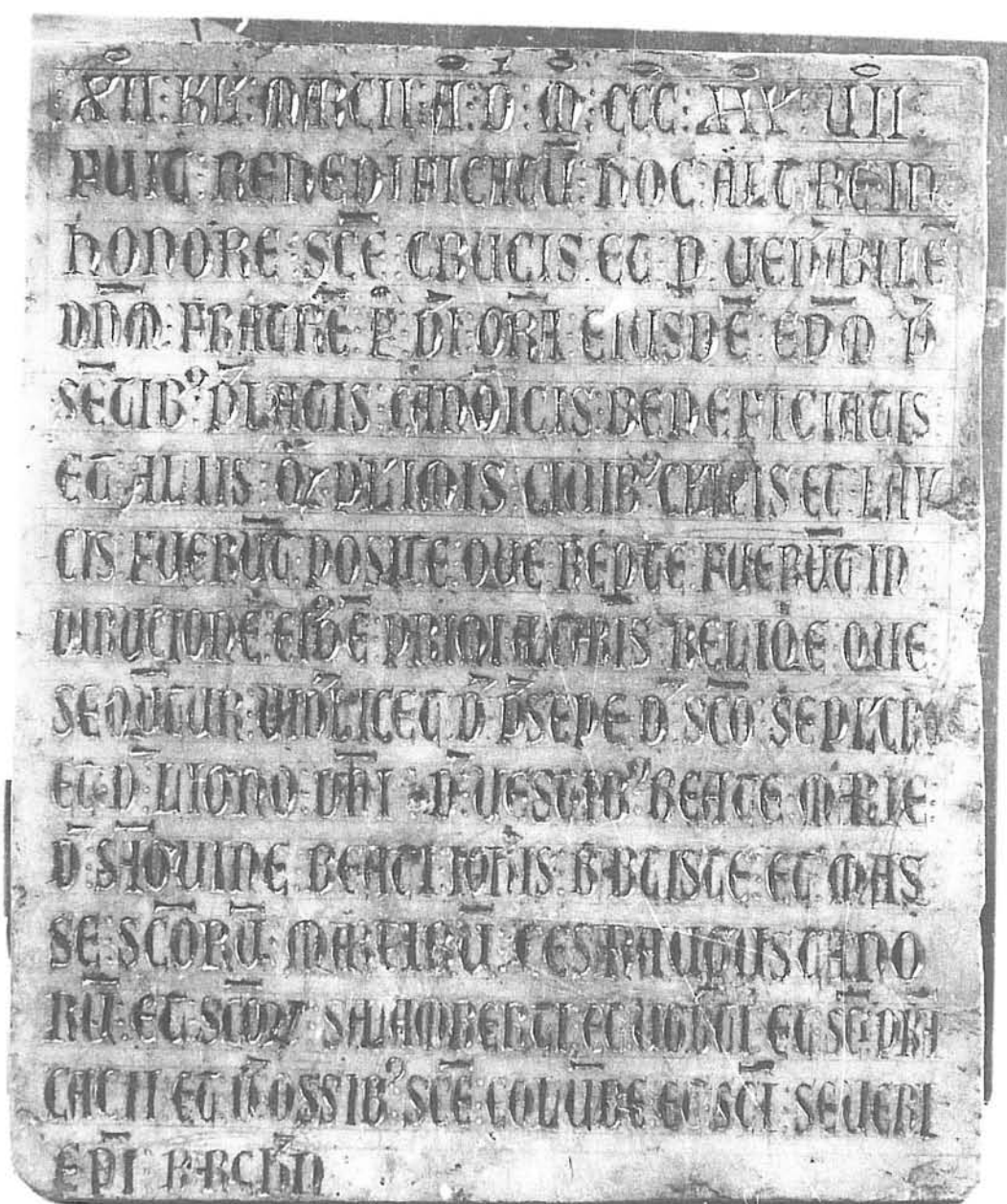
Lipsanoteca de plata que serví per a la consagració del 1972 (que ja havia servit per a les dels anys 1932 i 1944). S'hi van incloure les relíquies que ja hi havia hagut a la mateixa capseta des de l'any 1944, i, a més, unes altres extreïdes de la lipsanoteca de plom de l'any 1599.

IV. ACTES DE CONSAGRACIÓ DE L'ALTAR MAJOR DE LA SEU DE BARCELONA DELS ANYS 1337, 1599, 1944 I 1972

Hom no pot dubtar que a la Seu romànica de Barcelona, que l'any 1058 fou dedicada a glòria de Déu i en honor de la Santa Creu i de santa Eulàlia, hi hagué un Altar Major. Però d'aquest Altar i de la seva consagració en sabem molt poca cosa perquè en l'acta de consagració de la Seu romànica d'aquest Altar Major que hi havia d'haver, ni tan sols se'n fa esment.

Tanmateix, com després veurem, ens ha arribat la lipsanoteca cilíndrica i de fusta emprada en la consagració de l'altar de l'any 1058, i de les relíquies que hi van ser dipositades. Malgrat això, no posseïm la petita acta, escrita sobre un pergamí, que ben segur que degueren deixar dins la «capseta de relíquies» en el moment de consagrar l'Altar de la Seu romànica, l'any 1058.

Aquesta acta —si va ser-hi, a l'Altar— devia desaparèixer quan, l'any 1599, van manipular la primitiva lipsanoteca de fusta de l'any 1058, per extreure'n les relíquies i traslladar-les a una altra lipsanoteca de plom, de format cúbic i de més cabuda, enriquida amb moltes altres relíquies. Aquesta segona lipsanoteca va ser curosament preparada per encabir-la en el nou «sepulcret» de l'Altar Major que fou consagrat l'any 1599.

Acta de la consagració de l'Altar Major feta l'any 1338. Inscripció amb lletres gòtiques incises en una lloseta de marbre i daurades. La lloseta però, fou enterrada, de manera visible, davant el «pilar central» que sostenia l'Altar, format pels dos grans capitells capiculats. Mides de la lloseta: 0'45 x 0'38 x 0'07 m.

M·D·XCVIII·

Die.V. Mensis Septembris.

EGO D·Leonardus Vay

rus Episcopus Pitolanus Consecraui Altare hoc in
honorem Sancte Crucis, Et Reliquias Sanctorum
Apostolorum Petri, Pauli, Iohannis, Andree, Bartholomei,
Matthaei, Marci, Et Sanctorum Stephani, Laurentij, Martia-
lis, Ignatii, Georgij, Petri Martyris, Saturnini, Leonardi, Chris-
tophori, Francisci, Margarete, Brigide, Barbare, Elisabethe,
Agnes, Scueri Episcopi Barcin, Columbe, de lacte B. Virg.
Mariæ, de pulvere corporis B. Eulalie, de Sudario Et Purpu-
ra D. N. Iesu Christi, de sanguine B. Petri Apoli cum in cru-
ce penderet, innumerabilium martyrum, de Monte Caluario,
de presepe D. N. Iesu Christi, de torrente Cedron, de Sepul-
chro B. Mariæ Virg. de Sepulchro D. N. Iesu Christi, de
vestibus B. Mariæ, de sanguine B. Iohannis Baptiste,
de massa sanctorum martyrum Cesaraugustanorum, Et sac-
torum Salimberr, Vegimerri, Et Pancratij, in eo inclusi,
Et singulis Christi fidelibus hodie unum. Annum. Et in die
Anniversario consecrationis huiusmodi ipsum visitantibus
Quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesie con-
sueti concessi.

Leonardus Vayrus Epus Pitolanus

Acta de consagració de l'Altar Major feta l'any 1599. Escrita i firmada sobre pergami gruixut, que fou dipositada dins la lipsanoteca de plom, abans de ser lacrada.

Recto
del pergamí

MCMXLIV die 30 Maji Ego
Gregorius Modrego Lazans
Episcopus Basiliensis
cum hoc altari in honorem Sti
Lucei et Petri apostolorum dei
in summo altari in honorem Sti
Lucei et Petri apostolorum dei
in summo altari in honorem Sti
Lucei et Petri apostolorum dei

Verso
del pergamí

in die anniversarii consecra-
tionis summi altaris ipsius vi-
sitantibus, occurrunt dies
de vero indultu altaris in for-
ma solenne formata con-
cessi.

Acta de consagració de l'Altar Major de l'any 1944. Escrita sobre pergamí (50 x 68 mm) i diposi-
tada dins una petita lipsanoteca de plata.

✠
CABILDO
DE LA
SANTA IGLESIA CATEDRAL
DE
BARCELONA

En la Santa Catedral Basílica de Barcelona a los treinta de mayo de mil novecientos cuarenta y cuatro, a las ocho en punto de la mañana, el Excmo. y Rmo. Dr. D. Gregorio Modrego Caseus, Obispo de esta Diócesis, con asistencia de los Capitulares, Exmo Sr. Deán, D. Gaspar Vilarrubias; Chantre Dr. Juan Serra; Canónigos Dr. José María Llovera y Dr. Juan Boada y Camps; Maestro de ceremonias D. Daniel Salvadó; Beneficiados, Rdos. Martín Elias y Ramón Farré, Sacristanes, Monjes, Doneros, seminaristas y numerosos fieles, procedióse a la Consagración del Ara-Magna del Altar mayor, cuya mesa de mármol toda de una pieza, con su correspondiente sepulcro en el centro, había sido asentada sobre cuatro columnas también de mármol. Dicha mesa, mide 3 x 0'95 m. y las columnas 0'90 x 0'40 m. El pavimento, que circunda la mesa es asimismo de losas de mármol. La mencionada ceremonia se desarrolló majestuosamente según lo que preceptúa el Pontifical, semitonando los Salmos los Rdos. Sochantres. En el sepulcro se colocaron las reliquias de San Amador, Santos Inocentes y de Santa Inés, conforme se expresa en un pergamino que hay en la caja de metal, depositada en el referido sepulcro que fué cubierto con su tapa de mármol. Terminó la función litúrgica a las nueve y media y acto seguido dijo la primera misa correspondiente a la Dedicación del altar el M.ltre. Sr. Canónigo-Fabriquero Dr. D. Juan Boada.

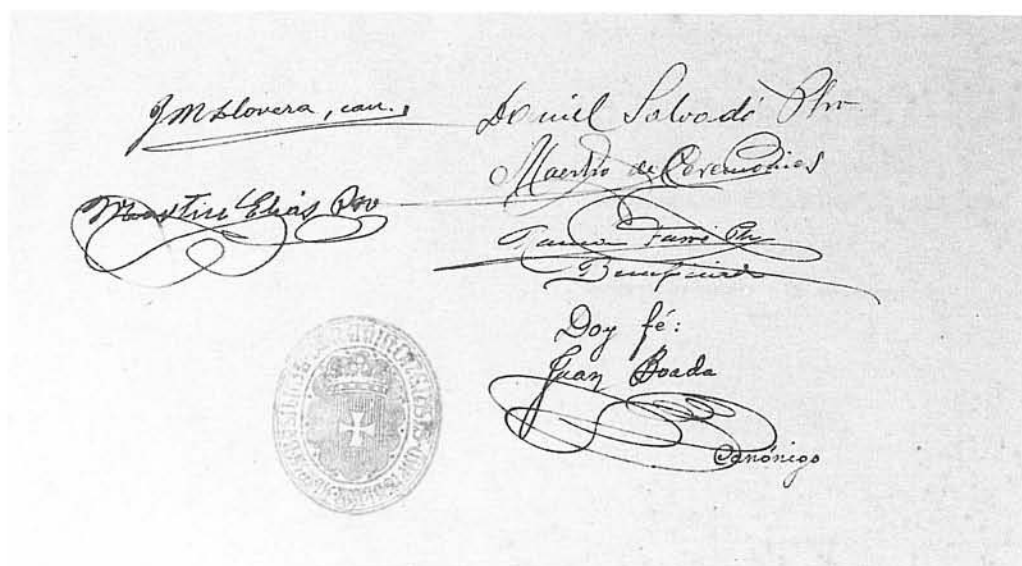
En testimonio de lo cual, se extiende la presente acta, que firmemos por duplicado en la fecha ut supra.

Gregorio, Obispo de Barcelona

Gaspar Vilarrubias
Deán

Juan Serra,
Chantre

Pàgs. 254-255: Acta de consagració de l'Altar Major de l'any 1944. Escrita sobre paper i guardada a l'Arxiu de la Catedral.

NOTARIA

DE

D. RAIMUNDO NOGUERA

BARCELONA

P.º GRACIA, 101, 6.º TELEFONO 217 79 40

Núm. 99

*Acta de consagración
de l'ALTAR MAJOR
de la Catedral de Barcelona: 1972.*

A C T A

a requerimiento de

ILMO. Y RDMO. MONSEÑOR ALEJANDRO PECH Y FERRER, y el

ILMO. DR. ANCEL FAUREGA, CANONIGO "OPERARIUS"

"="="="

14ª CLASE

H1444324

NUMERO NOVENTA Y NUEVE. - - - - -

En Barcelona, a veintisiete de Enero de mil nove-
cientos setenta y dos. - - - - -

RAIMUNDO NOGUERA GUZMAN, Abogado, Notario del Ilus-
tre Colegio de Barcelona, con residencia en la capital,

DOY FE: De que me he constituido en la Santa Igle-
sia Catedral de esta ciudad, a requerimiento de: - - -

. EL ILMO. Y RDMO. DEAN MONSEÑOR ALEJANDRO PECH Y FE
RRER. - - - - -

. Y EL ILMO. DR. ANGEL FABREGA GRAU, CANONIGO "OPERA-
RIUS". - - - - -

. Quienes manifiestan: - - - - -

Que el día siete de los corrientes mes y año, el
Excmo. y Rdmto. Doctor Don Marcelo Gonzalez Martin, Ar-
zobispo de Barcelona, consagró el Altar Mayor erigido-
en honor de la Santa Cruz, sobre el sepulcro de Santa-
Eulalia, Virgen y Martir, advocaciones titulares de es-
ta Iglesia Catedral. - - - - -x- - - - -

Que a fin de conmemorar tan fausto acontecimiento,
fué extendido un documento, escrito sobre pergamino, =
que me exhiben, y cuyo texto literalmente dice así: --

"IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI: --

=====

Eximus. ac Rvdms. D.D. Marcellus Gonzalez Martin, Dei
et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Barcinonen-
sis, qui per quinque exactos annos populum sibi commis-
sum fidelis Pontifex sanctificavit, Pastor amanter re-
xit, aureo eloquio Magister sinceram docuit veritatem=
Evangelii, antequam ad archiepiscopalem Sedem Toletanam,
Primas Hispaniarum, eveheretur, hanc Aram Maximam Deo=
consecravit in honorem SANCTAE CRUCIS supra mausoleum=
nostratis sanctae Eulaliae virginis et martyris funda-
tam, quarum titulo haec Alma Sedes Barcinonensis deco-
ratur, egregio Canonice adstante Coetu, et in eius=
sepulcrum reliquias deposuit sancti Ollegarii, episco-
pi, et Sanctorum Stephani, Ignatii, Georgii, Agnetis =
et aliorum martyrum. Ad tam faustum eventum adfuerunt=
quoque Collegium Beneficiatorum Huius Almae Sedis et =
multitudo fidelium Barcin. Sit pro Dominico grege haec
sacra mensa iugis fons Vitae in Eucharistico Mysterio,
vinculum Unitatis in unius Panis participatione; ful-
geat hinc Veritas in orthodoxae Fidei praedicatione et
confessione. Actum est hoc die septima ianuarii, in ==
festo sancti Raymundi de Penyafort, presbiteri, anno =
Domini millesimo nongentesimo septuagesimo secundo. ==
DEO GRATIAS. AVE, MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM.=
(Siguen las siguientes firmas): + Marcellus, Archiepis

=====

copus Barcinonensis = A.Pech, Pbtr. Decanus = Ernesto
Ros, Cancellarius a Secretis = Angelus Fabrega Grau, =
Canonicus Operarius = Franciscus Camprubi, Canonicus =
Johannes Bassegoda, Magister Operis = Josephus Baucells,
Beneficiatus Archivista huius Sedis = Franciscus Cam-
preciós, Vicarius huius Ecclesiae = Joannes M^o Cascan-
te Pbter., Canonicus = Andreas Ausió, Canonicus = Pere
Ribas, Canonicus = Joan Noguera = Luis Urpi, Maestres-
cuela = E. Cots = Aemilius Segura = Gonesius Arimon = =
Josephus Gordi pbtr. = Arcadius Llagostera Illa pbr. =
Gabriel Solá, Canonicus = Albert Bonet = Maria Francis
ca Recalde S.M.R. del Archivo Catedral = Maria Palomo,
del Archivo Catedral = Luis Ramon, sacrista = Signo, =
firma y rúbrica de mi, el Notario autorizante. - - - -

A continuación, en presencia de los señores requi-
rentes y el Notario autorizante, el referido pergamino
original es enrollado y -junto con un ejemplar de esta
fecha del diario "La Vanguardia" y de sendas monedas =
de cien, cincuenta, veinticinco y cinco pesetas, dos =
pesetas cincuenta céntimos, una peseta, cincuenta cén-
timos y diez céntimos- es colocado en el interior de =
un cilindro de plomo, que es cerrado, soldado y coloca-
do en una cavidad abierta al pie del referido Altar Ma-
yor, situado en el Presbiterio de esta Iglesia Cate- =
=====

=====

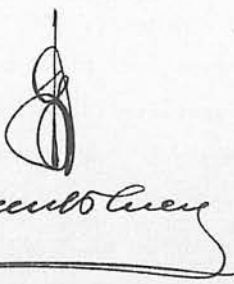
dral. - - - - -

Seguidamente un operario, en presencia de los señores comparecientes y del Notario que suscribe, procede a cubrir dicha cavidad con varios papeles, materiales y mortero, hasta dejarla a nivel del pavimento. - - - - -

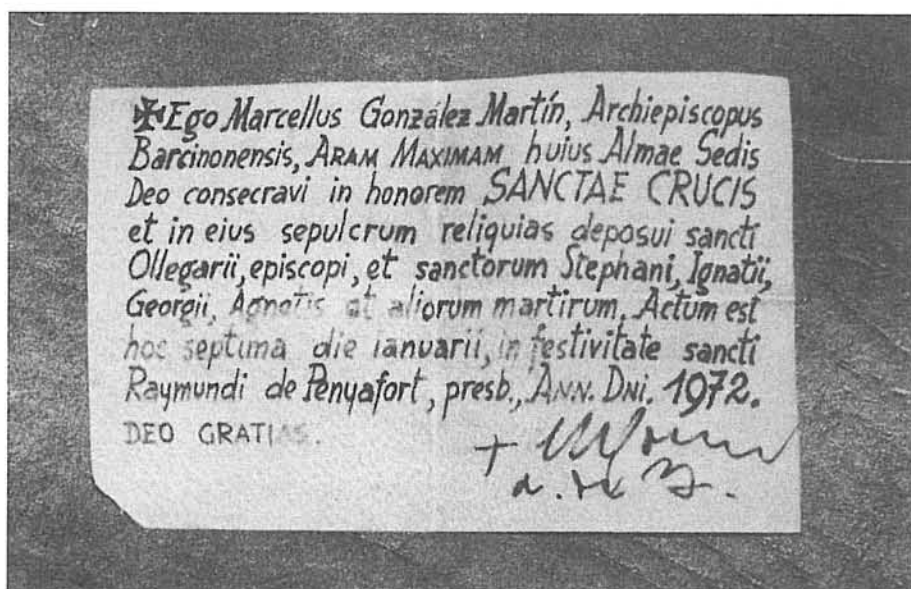
Y para que conste extendiendo la presente que, después de leída y hallada conforme, firman los señores requirentes, a quienes conozco, conmigo el Notario, que de todo ello doy fe, y de que queda extendida en este único pliego de clase décimo cuarta, serie H. = número un millon cuatrocientos cuarenta y cuatro mil diez. = A. Pech, Deán = Angel Fabrega - Can. Operarius = Signado = Raimundo Noguera = Rubricado = Se-
llo de mi Notaria. - - - - -

CONCUERDA con su original a que me remito. Y a requerimiento del Ilmo. y Rdm. Deán Monseñor Alejandro Pech y Ferrer, libro copia en un pliego clase decimo cuarta número H 1444324 y la signo, = firmo y rubrico en Barcelona a veintinueve de Enero de mil novecientos setenta y dos;

Acta de consagració de l'Altar Major de l'any 1972. Protocolitzada pel Notari de Barcelona, D. Raimon Noguera, i guardada a l'Arxiu de la Catedral.

Acta de la consagració de l'Altar Major de la Seu de Barcelona, dipositada en el sepulcret de les relíquies, per l'arquebisbe Mons. Marcel González Martín, realitzada el dia 7 de gener de 1972, diada de sant Ramon de Penyafort.